

WSNP

Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

Periodiek

November 2013

Redactie

Mr. B.J. Engberts
Mr.dr. A.J. Noordam
Mr. M. van Bommel
Dhr. G. Benedictus
Mr. Th. A. Pouw

Redactiemedewerker

Mw. E.F.C. Timmermans

Adviseurs

Prof. mr. B. Wessels
Dhr. A. van Eijssden

Jaargang 4, nummer 4

Inhoud

- 25 **Van de redactie**
- 26 **Menselijke maat**
15 jaar WSNP, een blik vanuit de minnelijke schuldhulpverlening
Joke de Kock
- 27 **15 jaar Wsnp: noodzaak tot professionalisering van het minnelijk traject**
John Wisseborn
- 28 **Een paar persoonlijke indrukken: wat leert ons 15 jaar Wsnp?**
Geert Lankhorst
- 29 **Vijftien jaar Wsnp: Stevige plek veroverd!**
Han von den Hoff
- 30 **Wsnp 15 jaar: gaan we nog ergens naartoe of zijn we er al?**
Marten van Vugt
- 31 **Opzitten en pootjes geven of naar een ander benoemingenbeleid?**
Cees van der Linden
- 32 **Vijftien jaar bewindvoerder Wsnp: levenslessen en levensvervulling**
Miriam van der Lee
- 33 **Nieuws in het kort**
- 34 **Actuele rechtspraak kort**

ONLINEVEILINGMEESTER.NL

DE VEILINGSITE VAN NEDERLAND

**Uw optimale partner
voor verkoop van roerende goederen bij
WSNP, faillissementen of bedrijfsbeëindigingen.**

De voordelen van ONLINEVEILINGMEESTER.NL:

- Duizenden geïnteresseerde bezoekers per dag
- Logistieke service (transport, opslag)
- Ook voor kleine aantallen en kleine faillissementen
- Snelle service, korte reactietijden
- Leuke manier van kopen en verkopen (spanning)
- Ook voor taxaties

Wilt u weten hoe u Onlineveilingmeester.nl succesvol kunt inzetten?
Wij vertellen het u graag.

Onlineveilingmeester.nl
De Hallen 1
9723 TW GRONINGEN

www.onlineveilingmeester.nl
info@onlineveilingmeester.nl

Tel: 050- 8009120
Fax: 050- 8009121

Aanbevolen citeerwijze

Naam auteur, titel tijdschriftartikel, *WP*, jaartal/nr. tijdschrift, paginanummer. Bijvoorbeeld:
Margreet van Bommel, 'Verrekeningsrecht uitkeringsinstanties', *WP*, 2010/01, p. 1.

Abonnementen

Zie de achterzijde van dit tijdschrift.

Adverteren in *WSNP Periodiek*

In *WSNP Periodiek* kan geadverteerd worden. Voor een prijsopgave en nadere informatie over adverteren, kunt U zich wenden tot het redactiesecretariaat.

ISSN-nummer: 2210-6650

Redactiesecretariaat

WSNP Periodiek

Postbus 5018, 5800 GA VENRAY

e-mail: redactie@wsnp-periodiek.nl, faxnummer: 077-4633821

Uw bijdrage aan *WSNP Periodiek*

U kunt kopij aanleveren overeenkomstig de richtlijnen voor auteurs. Deze richtlijnen kunt U raadplegen via www.wsnp-periodiek.nl. Na toezending van Uw kopij, naar redactie@wsnp-periodiek.nl, zal één van de redactieleden telefonisch contact met U opnemen. Artikelen dienen in beginsel maximaal 2000 woorden te omvatten.

25 - Van de redactie

Voor u ligt een speciaal nummer van *WSNP Periodiek*. Dit nummer is namelijk geheel gewijd aan het derde lustrum van de Wsnp op 1 december 2013. Het toeval wil bovendien dat dit het 15^e nummer van ons tijdschrift is.

Een imponerende reeks auteurs blik in dit nummer terug op de afgelopen 15 jaar waarin de Wsnp – daar is iedereen het wel over eens – een stevige plaats heeft veroverd in de wereld van de sanering van schulden van natuurlijke personen. Elke auteur doet dat vanuit zijn eigen functie of beroepsgroep. Zo kunt u niet alleen lezen hoe de NVVK, als belangrijke actor in het minnelijk traject, denkt over de Wsnp, maar leest u ook hoe deurwaarders daartegen aan kijken. Tevens krijgt u een kijkje in de leefwereld van bewindvoerders. Enkele auteurs werpen ook een blik op de toekomst: waar gaat het naar toe met de Wsnp? Mede in de samenhang van de bijdragen ligt volgens ons de kracht van dit nummer.

Wie zijn dan die auteurs? Joke de Kock opent dit nummer. Zij is voorzitter van de NVVK. De volgende bijdragen zijn van: John Wisseborn (voorzitter van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders), Geert Lankhorst (beleidsadviseur bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie), Han von den Hoff, (manager Wsnp Raad voor Rechtsbijstand te 's Hertogenbosch), Marten van Vugt (voorzitter van Recofa), Cees van der Linden (bewindvoerder en voorzitter van de Beroepsvereniging Bewindvoerders Wsnp) en Miriam van der Lee (vanaf het begin, in 1999, bewindvoerder). Wij danken al deze auteurs heel hartelijk voor hun bijdrage.

De in het vorige nummer geïntroduceerde rubriek 'Opinie' wordt vanwege het bijzondere karakter van dit nummer dit keer overgeslagen. Wel kunt u de gebruikelijke nieuwsrubriek en

jurisprudentierubriek in dit nummer vinden.

Wij zullen voortaan korte samenvattingen van de artikelen in *WSNP Periodiek* gaan plaatsen op onze website www.wsnp-periodiek.nl. Tevens zal de site www.recht.nl aandacht besteden aan ons blad. Wij hopen hiermee de naamsbekendheid van *WSNP Periodiek* te vergroten.

Voor een geactualiseerd overzicht van boeken over de Wsnp verwijzen wij u ook graag naar onze website. Tevens zijn daar de laatste 'tweets' direct voor u zichtbaar.

In het vorige nummer is reeds aangekondigd dat de prijs voor een jaarabonnement op *WSNP Periodiek* in verband met het wisselende en onzekere aantal advertenties met ingang van volgend jaar nog eenmaal wordt verhoogd en wel tot € 60,- (inclusief BTW). Wij rekenen op uw begrip.

Wij wensen u tot slot weer veel leesplezier.

De redactie

26 - Menselijke maat

15 jaar WSNP, een blik vanuit de minnelijke schuldhulpverlening

*Joke de Kock**

1. Inleiding

Het is december 1998. Ik werk net een jaar bij het maatschappelijk werk in Tilburg en word geconfronteerd met spreekuren vol mensen die om hulp vragen in verband met hun financiële problemen. Er wordt gesproken, gewikt en gewogen, de ene of de andere oplossing komt aan de orde, zijn er nog mogelijkheden of is het gewoon een hopeloze zaak? Ik vind het ongelofelijk dat mensen bij zoveel verschillende schuldeisers achterstanden opgebouwd hebben en uit menige inventarisatie blijkt dat benodigde voorzieningen voor een sluitend budget niet aangevraagd zijn. Mij valt op dat de wet- en regelgeving zo complex is dat mensen hierin vastlopen.

De wijze waarop de markt haar producten aan de man brengt, een maakbare wereld voorspiegelt, de wijze waarop de hulpverlening haar beleid bepaalt en probeert af te stemmen op de vraag vanuit de samenleving, de manier waarop mensen speelbal worden van allerlei ontwikkelingen, processen en instanties zet me aan het denken. Ik kom in gesprek met een senior collega. Letterlijk zegt hij: 'Joke, het maatschappelijk werk is er om het schaamtegevoel van de maatschappij en de wetgever af te kopen.' Een bijzondere uitspraak, één waar ik nog vaak aan terug zal denken.

1 december 1998. De Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen is in werking getreden. Enorm veel dossiers gaan naar de Wsnp-bewindvoerders, het eureka-gevoel is sterk, alle zaken waarin geen beweging te krijgen is, worden naar de Wsnp gestuurd. Voor een aantal klanten wordt al snel besloten dat

zij met een schone lei na 1 jaar uit de Wsnp kunnen, er zit geen enkele rek in het inkomen en de meeropbrengst van een 3-jarige looptijd is minimaal.

De eerste jaren van de Wsnp worden door hulpverleners én burgers als een "verlossing" ervaren, er is licht aan de horizon en de overvolle bureaus zijn geruimd.

2. Stand van zaken anno nu

1 oktober 2013, 15 jaar later, wat heeft de Wsnp ons, het werkveld, de schuldenaar/saniet gebracht?

De financiële problematiek in Nederland is nog nooit zo groot, breed en diep geweest als nu in 2013. Eén op de tien huishoudens heeft moeite om financieel rond te komen. De gemiddelde schuld van mensen die zich melden bij een NVVK-lid ligt boven de 33.000 euro. Eigen woningbezitters, mensen met inkomen uit arbeid, zowel modaal als bovenmodaal, maken "gewoon" deel uit van de doelgroep voor schuldhulpverlening.

Ook aan de kant van de schuldeisers is veel veranderd: hypotheekverstrekkers en overheid zijn de belangrijke schuldeisers, vaak vanuit een feitelijke of juridisch preferente positie.

Minnelijke en wettelijke schuldhulpverlening hebben met deze ontwikkelingen te kampen.

De minnelijke schuldhulpverlening

De Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (de NVVK) is opgericht in 1932. Een periode waarin het slecht ging met Nederland en er een grote behoefte was aan geld, vaak verstrekt tegen forse rentes. Het tegengaan van woekerrentes, het voorkómen van malafide praktijken en het verantwoord verstrekken van kredieten was de ontstaansbasis voor de NVVK.

Nederland heeft meerdere periodes gekend waarin er weinig geld beschikbaar was, terwijl hier wel behoefte aan was. De leden van de NVVK hebben daarbij hun verantwoordelijkheid genomen, zoals in de naoorlogse jaren: er was geld nodig voor de wederopbouw van Nederland. De kredietbanken hebben hier voor een deel in voorzien.

Gaandeweg de jaren negentig stegen de salarissen en de koopkracht, veel kon met uitgestelde betaling gekocht worden, hypotheeklen werden verstrekt en ondersteunende voorzieningen werden in de wet vastgelegd zodat iedereen deel kon hebben aan de welvaart van Nederland.

Ondertussen werden wet- en regelgeving ingewikkelder, met name voor mensen met een smalle beurs die aangewezen waren op diverse voorzieningen.

Complexere schulden en complexere wetgeving maakten dat een formele oplossing werd gezocht die voor alle partijen acceptabel en hanteerbaar zou zijn. Dit vertaalde zich naar de Gedragscode Schuldregeling, waarbij maximale inspanning verlangd werd van de schuldenaar en een akkoord tot kwijting van de schuldeiser voor het resterende bedrag.

Een technische maar effectieve oplossing waarbij belangen van zowel schuldenaar als schuldeiser centraal staan, prima te realiseren als alle partijen meewerken. Echter dit klinkt makkelijker dan het is, want niets is zo onvoorspelbaar als het gedrag van mensen, niets zo slecht in regels vast te leggen als normen en waarden. De hoogte van de schuldenlast, de beperkte afloscapaciteit in combinatie met de onderliggende problematiek bij de schuldenaar, maken het schuldregelen complex. Vaak heeft de schuldenaar geen inzicht in zijn eigen gedrag, heeft hij geen idee waar en

welke schulden hij heeft en werken wet- en regelgeving elkaar tegen. Daarnaast ontbreekt soms ook de motivatie om daadwerkelijk naar de eigen situatie te kijken en effectief te werken aan het eigen gedrag.

Sinds juli 2012 is de wettelijke basis voor minnelijke schuldhelpverlening geborgd in een kaderwet, de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening, waarbij gemeentes verantwoordelijk zijn voor (de regie op) schuldhelpverlening. De minnelijke schuldhelpverlening is lokaal middels beleidsplannen vastgesteld en wordt wisselend uitgevoerd. Kern is dat het integrale schuldhelpverlening betreft, waarbij naar het geheel van oorzaak, gevolg en oplossingsmogelijkheden gekeken wordt. Alleen een technische oplossing volstaat zelden, de problematiek komt niet uit de lucht vallen en vaak is er een budgetplan, begeleidingsplan, budgetbeheer etc. nodig om een duurzame oplossing te realiseren. De diversiteit aan cliënten én schuldeisers is groot. Een gemiddelde database van een NVVK-lid bestaat uit zo'n 4500 verschillende schuldeisers, voornamelijk landelijk en deels lokaal.

Vaak melden mensen zich in een laat stadium bij een NVVK-lid voor hulp bij hun financiële problemen. Pas wanneer er sprake is van loonbeslag, verrekening van fiscale toeslagen of achterstanden in de vaste lasten neemt men de stap om hulp aan te vragen. De schulden zijn dan inmiddels fors opgelopen en men dicht het ene financiële gat met het andere, gemaakte betalingsafspraken zijn niet nagekomen en de stress binnen het huishouden is opgelopen.

Van de schuldhelpverlener wordt verwacht dat hij de klant kan motiveren, confronteren, activeren en tevens begeleiden en ondersteunen om financieel gezond te worden. Bij elke stap dient hij tevens de belangen van schuldeisers mee te laten wegen.

De wettelijke schuldregeling

De Wsnp is eigenlijk heel simpel en helder: gedurende 3 jaar dient de schuldenaar zich maximaal in te spannen om maximaal af te lossen, waarna een schone lei wordt verleend. In het minnelijk traject zijn de schulden en bezittingen dan al geïnventariseerd, de schuldenaar is beter toegerust op het omgaan met een beperkt budget en hij is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid. De schuldeiser, die in het minnelijk traject niet akkoord is gegaan wordt nu door de rechter gedwongen mee te werken aan de schuldsanering en de schuldenaar ontvangt na drie jaar een schone lei. Een bewindvoerder houdt onderweg toezicht op de schuldenaar, rapporteert zijn bevindingen aan de rechtbank en legt aan het eind rekening en verantwoording af. Er mag bij de schuldenaar geen sprake zijn van verwijtbaar gedrag en in principe geldt, maximaal één keer per tien jaar kan men gebruik maken van deze wetgeving.

Op papier staan nu twee mooie wetten en er is sprake van twee stevige oplossingsrichtingen voor een schuld. Echter de praktijk is weerbarstig. Beide werelden, de minnelijke én de wettelijke schuldsanering, zijn in regels en bepalingen vastgelegde methodieken die aansluiten op de behoeften van hùn tijd. De Gedragscode van de NVVK is een uitgebreid document vol processen en richtlijnen. Ook de Wsnp kent zijn regels en bepalingen, voortvloeiend uit de wet of uit jurisprudentie. Dat geeft alle betrokkenen zekerheid maar laat soms weinig ruimte om flexibel in te spelen op de behoeften van de schuldenaar en schuldeiser. Minnelijke en wettelijke schuldsanering ogen soms even duidelijk als star.

3. Ontwikkelingen

De NVVK heeft zich in haar 80-jarig bestaan ingezet om een heldere methodiek te ontwikkelen. De Gedragscode en de daaraan

gekoppelde modules zijn uitgangspunt voor het regelen van schulden, het beheer van gelden en de begeleiding van klanten. Voor de schuldhulpverlener geldt dat hij tijd nodig heeft. Tijd om zich op de hoogte te houden van de snel wisselende wet- en regelgeving. Tijd om schulden grondig te inventariseren, inkomen op orde te krijgen en vooral de klant de motiveren om daadwerkelijk aan zijn gedrag te werken. Pas dán dient er een schuldregeling ingezet te worden, zodat er een haalbaar en verantwoord schuldregelingsvoorstel gedaan kan worden, waarbij een win/win situatie ontstaat voor alle partijen.

Maar zoals gezegd, de praktijk is weerbarstig. Schuldregelingen worden in een te vroeg stadium ingezet, schuldeisers blijven ondanks dat hen het maximale geboden wordt een hoger bedrag eisen, schuldenaren verwachten nog steeds dat de schuldhulpverlener alles wel oplost.

En de Wsnp? De Wsnp heeft het gewenste uitzicht gebracht voor een groep klanten waar de minnelijke schuldhulpverlening geen oplossing kon bieden. De wettelijke instrumenten zoals moratoria en dwangakkoord zijn doelmatige instrumenten voor de minnelijke schuldhulpverlening gebleken. Uitzichtloze situaties van burgers zijn opgelost door verstrekking van de schone lei.

Echter het wettelijk kader kampt met dezelfde problemen als het minnelijk kader. Tijdgebrek, waardoor de saniet door de bewindvoerder soms amper gezien en gesproken kan worden. De toename van de complexiteit van het schuldenpakket, de diversiteit in de uitvoering en de verschillende uitspraken van rechtbanken, maken dat net als bij de minnelijke schuldhulpverlening ook de Wsnp niet in alle gevallen soelaas biedt. Evenals bij de minnelijke schuldhulpverlening kampt ook de Wsnp met te beperkte

budgetten en vergoedingen die niet passen bij de opdracht.

4. Uitdagingen

Zowel voor het minnelijk als het wettelijk traject liggen er veel uitdagingen voor de komende jaren: wat te doen met/voor de groep die tussen wal en schip valt omdat onregelbare schulden (fraude) of onregelbaar gedrag maakt dat men geen gebruik kan maken van een schuldregeling? Hoe om te gaan met de groeiende groep eigenwoningbezitters, behoud of verkoop van de woning? Hoe zorgen we dat we samen optrekken en een goede overgang realiseren tussen minnelijk en wettelijk traject? Hoe voorkomen we uitval in de 3-jarige trajecten? Hoe dragen we bij aan een betaalbare schuldhulpverlening? Allemaal vragen die voor beide trajecten van belang zijn en flexibiliteit vereisen. Want vaak passen maatschappelijke en economische ontwikkelingen niet in onze mallen. Om relevant te blijven moeten wij ons ook richten op de "markt", op de vraag en niet alleen kijken of een schuldenaar wel past binnen het door ons gebruikte stramien. Dit nog los van het gebrek aan tijd en middelen waarmee beide werkvormen worden geconfronteerd.

Het is 8 oktober 2013. Ik schrijf dit op het moment dat ik 20 dossiers besproken heb met een medewerkster. In haar caseload is sprake van eigen woningbezit, is sprake van financieel analfabetisme, sprake van ziekte, sprake van overconsumptie, sprake van pure pech in het leven. Er is echter vooral sprake van mensen met schulden. Mensen die geen uitzicht hebben zonder de inzet van ons werkveld.

In het werkveld van de minnelijke en wettelijke schuldhulpverlening moeten wij bovenal oog houden voor de menselijke maat. Dit is een taak van zowel wetgevers, beleidsmakers als juridische en praktische

uitvoering. We kunnen deze taak alleen uitvoeren als we samenwerken en elkaar erkennen als partner in de keten. De keten waarin de zwakste schakel maatgevend is.

Het is 2013. Nut en noodzaak van minnelijke en wettelijke schuldhulpverlening is duidelijk. De Wsnp heeft zichzelf in de voorbije 15 jaar zeker bewezen en is voor veel mensen een goede oplossing gebleken. Als wij attent blijven op het samen optrekken, ons blijven ontwikkelen en oog houden voor de menselijke maat dan zijn we in staat om hét verschil te maken en is er uitzicht op toekomst voor schuldeiser en schuldenaar.

**Joke de Kock is voorzitter van het NVVK.*

27 - 15 jaar Wsnp: noodzaak tot professionalisering van het minnelijk traject

*John Wisseborn**

1. Pacta sunt servanda - een overheidstaak

In het recht is het uitgangspunt dat verplichtingen moeten worden nagekomen. Als dat niet gebeurt heb je het recht om die nakoming af te dwingen. Dit principe is essentieel in een geordende en rechtvaardige samenleving. Zonder een adequate mogelijkheid om je contractspartij aan haar afspraken te houden, vervalt de maatschappij in chaos. Je moet er van op aan kunnen dat je op de afspraken kunt vertrouwen en deze zo nodig kunt afdwingen. In dat licht bezien is het een overheidstaak om ervoor te zorgen dat burgers de mogelijkheid hebben hun “recht te halen”.

Dit gaat echter niet vanzelf, het recht heeft zijn prijs; de overheid faciliteert onafhankelijke rechtspraak, maar niet voor niets. Het prijskaartje dat aan het procederen hangt is niet mis en nog steeds laat de overheid bij haar zoektocht naar een sluitende begroting haar ogen op het griffierecht vallen. Het instellen van een vordering van € 550,- kost € 437,- aan griffierecht.

Bij gebrek aan alternatieven om je recht te halen, geldt dat de prijselasticiteit gering is, maar uit de afnemende hoeveelheid zaken mag de voorzichtige conclusie worden getrokken dat schuldeisers in toenemende mate hun “verlies nemen” en het risico van een gerechtelijke procedure vermijden. Immers uit het voorbeeld hierboven blijkt dat je zomaar met meer dan het dubbele van je vordering kunt blijven zitten als er geen verhaalsmogelijkheden blijken te zijn.

Zoals altijd is er ook een andere kant

aan het verhaal. Burgers die verplichtingen aangaan kunnen, ook zonder dat zij daar iets aan hebben kunnen doen, in de positie komen te verkeren dat zij hun verplichtingen niet meer kunnen nakomen. Hoewel dergelijke omstandigheden in ons recht voor risico van de schuldenaar komen, blijft het de vraag of het zinvol is om iemand dan “koste wat kost” aan zijn verplichtingen te houden. Simpel gezegd als iemand bijvoorbeeld maandelijks minder kan opbrengen dan hij voor zijn schuld aan rente verschuldigd is, hoef je geen econoom te zijn om uit te rekenen dat hij nooit van zijn schuld afkomt. Het is dan de vraag of het maatschappelijk aanvaardbaar is om iemand tot het eind van zijn leven te laten betalen. In macroperspectief geldt immers dat de maatschappij gebaat is bij mensen die innovatief en ondernemend zijn en die risico's durven nemen, dat brengt ons allen verder. Als het mis gaat in iemands leven dan moet het mogelijk zijn om, in ieder geval in financiële zin, opnieuw te beginnen met een schone lei.

Ook hier ligt dus een overheidstaak ter bescherming van de burger die door tegenslagen of fouten de kans loopt de rest van zijn leven in relatieve armoede door te moeten brengen. Dit is zoals bekend ingevuld met de wettelijke schuldsaneringsregeling, die zijn plaats heeft gekregen in ons recht. Een speciale vorm van insolventierecht neergelegd in de faillissementswet.

2. Insolventierecht en minnelijke schuldhulp

Goedbeschouwd zijn gerechtsdeurwaarders en schuldhulpverleners communicerende vaten. De druk die de gerechtsdeurwaarders uitoefenen zorgt er vaak voor dat schuldenaren inzien dat hun schuldsituatie problematisch is geworden. Het komt zelden voor dat een schuldenaar zonder dreiging van maatregelen tot een dergelijk inzicht komt.

Zoals hierboven geschetst moet een schuldeiser eerst (flink) financieel investeren in het verkrijgen van een rechterlijke veroordeling om het recht te krijgen betaling af te dwingen. Door dit afdwingen ervaart de schuldenaar druk en wordt de kans vergroot dat hij tot de slotsom komt dat zijn schuldsituatie problematisch is geworden, hetgeen bevordert dat hij hulp zoekt bij een instantie voor schuldhulpverlening.

Het lastige is dat de druk op de schuldhulpverlening groot is en men met flinke achterstanden kampt. Vaak wordt volstaan met een briefje naar de schuldeiser waarin men verlangt pas op de plaats te maken in afwachting van een eerste intake die soms maanden later plaatsvindt. De schuldenaar wordt verboden zelf nog iets te regelen.

Het gevolg laat zich raden. De schuldeiser wiens “investering” heeft bijgedragen aan het overwinnen van de drempel door de schuldenaar naar de schuldhulpverlening, heeft geen trek om maar af te wachten. Ook beschouwt deze schuldeiser zich geenszins als gelijke van andere schuldeisers die nog geen kosten hebben gemaakt. De schuldeiser besluit dan dus tot beslag.

3. Het moratorium

Het voorgaande mechanisme heeft niet geleid tot kritische zelfreflectie bij de schuldhulpverlening, maar heeft bijgedragen om de roep om een moratorium. Onder het motto “als wij buiten spel worden gezet door de schuldeiser, zullen wij de schuldeiser buiten spel zetten”.

In het oorspronkelijk amendement van het toenmalige Kamerlid Weekers (de huidige staatssecretaris van Financiën) werd het moratorium van art. 287b Fw. niet alleen voor duurovereenkomsten voorgesteld, maar voor

elke “beslag op loon en vermogen” (Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 29 942, nr. 26). Dit onderdeel is, overigens vlak voor de behandeling in de kamer, later alsnog geschrapt door de indieners van het amendement (Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 29 942, nr. 34).

De roep om een breed moratorium is evenwel groot gebleven en enkel jaren later is in de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (artikel 5) alsnog een dergelijk moratorium opgenomen. Dit artikel is nog niet in werking getreden maar geeft het college van B&W de bevoegdheid om de rechtbank te verzoeken een afkoelingsperiode af te kondigen, waarin elke bevoegdheid van de schuldeiser tot verhaal op de goederen van de schuldenaar en tot opeising van goederen die zich in de macht van de schuldenaar bevinden, niet kan worden uitgeoefend voor een periode van maximaal zes maanden.

Deze ontwikkeling is in mijn optiek niet de juiste weg. Het verwijt van de zijde van de schuldhulpverlening dat een schuldeiser zich niets van hem aantrekt en door het vonnis uit te voeren de schuldhulpverlening “buiten spel” plaatst, wordt feitelijk omgekeerd. Er is nu een middel verstrekt om “terug te slaan” en de schuldeiser op zijn beurt weer “buiten spel” te zetten. Ik zou menen dat dit geen oplossing is maar dat er gezocht moet worden naar wegen die meer gelijkwaardig zijn.

Hetzelfde geldt voor het dwangakkoord van art. 287a lid 5 Fw. In de praktijk beroepen veel schuldhulpverleners zich min of meer “standaard” op dit artikel. Het minnelijke voorstel gaat dan direct vergezeld van een tekst waarin men aankondigt dat een beroep op dit artikel wordt gedaan indien de schuldeiser de euvele moed mocht hebben om niet met het voorstel in te stemmen. Ook hier lijkt de hang naar het “buiten spel” zetten van de

schuldeisers dus groter dan de wens tot meer overleg en nadere uitleg.

4. Juridische context

De juridische aard van de wettelijke schuldsaneringsregeling blijkt vaak voor schuldhulpverleners weerbarstig. Zo geldt dat een verzoek aan de rechterlijke macht om een moratorium of dwangakkoord op te leggen – terecht – deugdelijk moet zijn verwoord en onderbouwd en tevens vergezeld moet worden van een heldere en concrete juridische grondslag.

Illustratief is een moratoriumverzoek van een gemeente in het Westen des lands. De schuldeiser die een minnelijk kwijtingsvoorstel ontving, verzocht de gemeente om aan te geven of en in hoeverre men de deugdelijkheid van de andere schuldvorderingen (met wie immers gedeeld moest worden) had onderzocht. Toen de gemeente aangaf dat zij het niet tot haar taak rekende om de vorderingen die haar werden opgegeven op enigerlei wijze te controleren, verzocht de schuldeiser om dan de namen op te geven van de schuldeisers zodat hijzelf die controle kon uitvoeren. Dat weigerde de gemeente eveneens en men diende direct een verzoek bij de rechtbank in tot het opleggen van een dwangakkoord.

In het verzoekschrift aan de rechtbank onthulde de gemeente de weigeringsgrond, zij vreesde dat het opgeven van de betrokken namen zou leiden tot een faillissementsaanvraag door de schuldeiser in kwestie. Een in juridische zin tamelijk bizarre reden gezien art. 4 Fw. waarin voor natuurlijke personen die geconfronteerd worden met een faillissementsaanvraag de gelegenheid wordt geboden om te opteren voor de wettelijke schuldsaneringsregeling (waaronder dus ook het daarin opgenomen dwangakkoord). De

gevraagde voorziening werd geweigerd.

Een opstelling die, wederom, illustreert dat men geneigd is zich van elkaar af te keren in plaats van de dialoog te zoeken. Een schuldeiser die gevraagd wordt afstand te doen van een deel van zijn vordering mag verlangen dat er een deugdelijk onderzoek is gedaan naar de noodzaak daarvan, zowel voor wat betreft de schuldenpositie van de schuldenaar, maar ook ten aanzien van de overige schuldeisers met wie er moet worden gedeeld. Het eenvoudigweg negeren daarvan draagt niet bij aan een oplossing.

5. Op basis van gelijkwaardigheid

Het zoeken blijft dus naar initiatieven die wel recht doen aan eenieders positie. Ik wil daarbij de zogenaamde VISH (verwijsindex schuldhulpverlening) niet ongenoemd laten. Een initiatief van de KBvG en NVVK waarbij wordt geprobeerd om in een zo vroeg mogelijk stadium duidelijk te krijgen of er sprake is van een problematische schuldsituatie.

Het systeem komt er kort gezegd op neer dat een gerechtsdeurwaarder die wordt benaderd voor de uitvoering van een ambtelijke handeling, controleert of de geadresseerde partij voorkomt in de registers van de schuldhulpverlening. Dit sluit nauw aan bij de werkzaamheden van de gerechtsdeurwaarder die bij een dergelijke opdracht standaard onderzoek verricht bij o.a. gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, handelsregister en insolventieregisters. De controle op een actief schuldhulpverleningstraject is dus een eenvoudige handeling die in het verlengde van het normale traject ligt.

Als de gerechtsdeurwaarder constateert dat er sprake is van een actief schuldhulpverleningstraject zal hij zijn opdrachtgever

daaromtrent berichten en adviseren om de zaak aan te houden tenzij de opdrachtgever uitdrukkelijk voortzetting verlangt. De gerechtsdeurwaarder zal in het eerste geval de vordering opgeven aan de betrokken schuldhulpverlener.

Na een voorzichtige pilot in Friesland loopt dit systeem inmiddels bij de GKB in Rotterdam en met succes. Een zodanig succes dat ook de GKB's van Den Haag en Amsterdam binnenkort zullen volgen.

De kracht van dit systeem is dat er sprake is van gelijkwaardigheid en juist niet van het elkaar buiten spel zetten. De schuldeiser verneemt in een vroeg stadium (waar zijn kosten nog te overzien zijn) van het feit dat zijn wederpartij in de schuldhulpverlening zit en begrijpt dat een afwachtende houding hem geld kan besparen. Aan de andere kant wordt de schuldhulpverlener niet geconfronteerd met procedures of beslagacties en krijgt hij niet tegelijk ook vorderingen ingediend zonder dat hij zelf op de hoogte is van het bestaan daarvan. Een win-win situatie dus.

Een soortgelijk initiatief is het beslagregister. In de kabinetsreactie op het onderzoeksrapport Paritas Passé van 8 april 2013 (te downloaden op www.kbvg.nl) wordt de aanbeveling om te komen tot een beslagregister overgenomen, en geeft het kabinet, in overleg met de KBvG, aan daar werk van te maken. Naast het beter kunnen handhaven van de beslagvrije voet worden onnodige kosten van (gerechtelijke) procedures en incassoacties met een beslagregister voorkomen. Immers ook een dergelijk register geeft de schuldeiser vóóraf een beter beeld van de (on-)mogelijkheden waardoor het besluit om een dwanginvordering in te zetten veel beter kan worden afgewogen.

6. De toekomst

De hiervoor geschetste ontwikkelingen vergen dat het minnelijk traject verder wordt geprofessionaliseerd. De pas op de plaats die de schuldeiser maakt, geeft de schuldhulpverlening de verantwoordelijkheid om volgens transparante en controleerbare lijnen te werken en inzicht te geven in de vorderingen. Als er daadwerkelijk substantieel wordt gewerkt aan de schuldenpositie is er reden voor uitstel. Als er echter niets wordt gedaan omdat er lange wachtlijsten zijn, kan men niet zonder meer aanspraak maken op een afwachtende houding. Alsdan heeft de schuldeiser recht om zijn aanspraken geldend te maken, zulks in de wetenschap dat hij te maken heeft met een zaak waarin de kans op succes bepaald onzeker is.

Schuldhulpverlening kan niet volstaan met het sociaal-maatschappelijke kader, maar moet ook oog hebben voor de juridische context waarin de schuldenaar zich bevindt en voor de beginselen van onze rechtstaat.

Daarnaast geldt dat als je afspraken maakt, je ook moet "leveren". Dus als de schuldeiser (al dan niet op advies van de gerechtsdeurwaarder) een zaak "stil legt" moet hij er van op aan kunnen dat die tijd ook werkelijk wordt benut door de schuldhulpverlening en niet dat men er na zes maanden achter komt dat men door werkdruk nog niet aan de zaak is toegekomen. Dan is de geloofwaardigheid weg. Ook dit vergt dus een professionele aanpak.

Pas als deze professionaliseringsslag gemaakt is kan de wettelijke schuldsaneringsregeling zijn functie als "stok achter de deur" werkelijk invullen. Alsdan zullen de zaken die niet oplosbaar blijken of waarin er sprake is van een fundamenteel verschil van inzicht, bij de rechter komen. Aangezien er dan ook een "geschil te beslechten" is, is dat ook de bedoeling. De

zaken waarin dat verschil van inzicht er niet is, kunnen dan op basis van gelijkwaardigheid en professionaliteit in het minnelijk traject worden afgewikkeld.

**Mr. J.M. Wisseborn is voorzitter van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) en partner bij Jongejan Wisseborn Gerechtsdeurwaarders.*

28 - Een paar persoonlijke indrukken: wat leert ons 15 jaar Wsnp?

*Geert Lankhorst**

1. Inleiding

De Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) is al (of pas) vijftien jaar oud, en daarmee een bijna volgroeide puber. Die kunnen soms lastig en onhandelbaar zijn en je kopzorgen geven, maar toch overheerst de verbazing en verwondering en trots over hoe snel het een volwassene is geworden. De Wsnp markeerde een radicale trendbreuk met het recente verleden van een onbepaalde juridische invordering en oneindigheid van schulden. In die korte tijdspanne is de wet in meerdere opzichten snel tot ontwikkeling gekomen. De Rechtbanken hebben snel ingespeeld op de duizenden schuldsaneringsaanvragen, en hebben hun interne richtlijnen – rechterlijk beleid over hoe om te gaan met de Wsnp – uitgebreid en geactualiseerd. Natuurlijk is de Wsnp ook snel tot ontwikkeling gekomen als men puur kijkt naar de aantallen: circa 14.000 nieuwe schuldsaneringszaken bij de rechter. Ook de bewindvoerdersprofessie is kwantitatief en kwalitatief opgewassen tegen het groeiende aantal zaken en is in die korte tijd van non-existent tot wasdom gekomen. De komst van de Wsnp heeft ook het minnelijke traject van schuldhulpverlening een nieuwe impuls gegeven die uiteindelijk ertoe heeft geleid dat per 1 juli 2012 de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in werking is getreden. En meer overheid in deze tijden,

dat is toch wel bijzonder. Zo is sinds 1998 een geheel nieuw krachtenveld ontstaan, waarin rekening moet worden gehouden met strategische overwegingen in een complexe keten van organisaties, en waarin het telkens zoeken blijft naar het juiste evenwicht tussen de belangen van schuldeisers en schuldenaren. We zien dit allemaal als vanzelfsprekend, zozeer zijn we in die afgelopen vijftien jaar aan ons twee-fasen-stelsel van minnelijke schuldhulp en gerechtelijke schuldsanering gewend geraakt. Zijn er lessen die we kunnen trekken uit de voorbije tijd? Achteraf praten is altijd gemakkelijk natuurlijk (“after an event even a fool is wise”). Ik houd het dus maar bij vier persoonlijke indrukken die bij mij komen bovendrijven.

2. De praktijk blijkt vaak anders uit te pakken dan van tevoren bedacht

Wetten moeten een zekere bestendigheid hebben, en zijn bestemd om spelregels te geven voor alle (of althans zoveel mogelijk) spelsituaties. Maar bekend is ook dat “nothing is as bizarre as reality”. De wetgever dacht (hoopte en verwachtte) dat met de komst van de Wsnp het aantal minnelijke oplossingen zou toenemen vanwege de dreiging die boven de markt zou gaan hangen dat vorderingen zouden worden kwijtgescholden: schuldeisers zouden vast eieren voor hun geld gaan kiezen! Ik herinner me in dit verband nog goed een studiedag aan de vooravond van de inwerkingtreding, waarbij de dagvoorzitter een hoge ambtenaar van het Ministerie van Financiën introduceerde als representant van de grootste schuldeiser van Nederland

(de Belastingdienst) en hem een kritisch woord wilde ontlokken over de schadelijke gevolgen van de komende schone lei -wet voor de uitstaande belastingvorderingen. Grote hilariteit in de zaal toen deze ambtenaar schouderophalend antwoordde: "Ach, dat valt bij ons weg achter de komma." Die vermeende dreiging richting schuldeisers was (zeker voor de kleinere schuldeisers) een begrijpelijke overweging, maar toch pakte het anders uit, want het slagingspercentage van de minnelijke regelingen daalde juist. Of dat dan in causaal verband stond met de inwerkingtreding van de Wsnp, of een autonome ontwikkeling was, of iets daartussenin, is een vervolgvraag. Want een dalende trend was eerder al ingezet, en een verdere daling kon ook goed hebben samengehangen met de steeds complexere aard van een schuldendossier, het groeiende aantal schuldeisers en de stijgende gemiddelde schuldenlast. Met andere woorden: uit een samenval in tijd moet niet zomaar een oorzakelijk verband worden afgeleid. Toch gebeurde dat wel: de daling van het aantal minnelijke schuldregelingen werd door velen zonder meer op het conto van de Wsnp geschreven. Ik durf de stelling wel aan dat als de Wsnp geen wet zou zijn geworden (bijvoorbeeld doordat er geen novelle was gemaakt, en als het wetsvoorstel zou zijn ingetrokken na de weerstand in de Senaat), dat ook dan het slagingspercentage in het minnelijke traject zou zijn gedaald in de jaren 1998-2005 door allerlei autonome ontwikkelingen. Dan zou de urgentie om daar iets op te verzinnen wellicht groter zijn geweest en dan zou de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening of een soort dwangakkoord van artikel 287a Fw of een vergelijkbare maatregel met het minnelijk moratorium van artikel 287b Fw er wellicht eerder zijn gekomen. De particuliere schuldenproblematiek zou dan misschien iets sneller zijn gegroeid, en dan zouden er dus wel andere maatregelen zijn genomen. Dit speculeren achteraf (met een goed Nederlands

werkwoord: "what-iffen") heeft natuurlijk buitengewoon weinig zin. Het dient echter om te illustreren hoe riskant het is om allerlei oorzakelijke verbanden te leggen tussen maatregelen – en wat schuldeisers dan wellicht gaan doen in hun incassobeleid! – in de complexe keten van de schuldenproblematiek. Want de praktijk blijkt vaak anders uit te pakken dan van tevoren bedacht. Betekent dat dan dat we niks meer mogen proberen te voorspellen? Nee, dat betekent dat we de prognoses realistisch moeten houden en niet de illusie moeten hebben dat van achter een Haags toetsenbord met een wijziging van lid 3 de werkelijkheid volledig gestuurd kan worden, en het effect van allerlei maatregelen niet moeten overschatten. Met die kanttekeningen moet een goed wetgever aan de slag blijven gaan. Want niets is zo praktisch als een goeie theorie, zegt men wel gekscherend met een kern van waarheid.

3. De Wsnp functioneert mede dankzij de Recofa-richtlijnen

Mijn tweede persoonlijke indruk is een waarheid als een Hollandse koe: De wetgever kan – anders dan de Almachtige – niet alles regelen, maar moet zich beperken tot de hoofdlijnen. Er kwam aanvankelijk ook de nodige kritiek op het feit dat de Wsnp zo omvangrijk en gedetailleerd was: meer dan tachtig artikelen, de geschakelde wetsbepalingen niet eens meegeteld, waar is dat allemaal goed voor? Had de regelzucht niet een onse minder gekund en gemoeten? Volgens de wetgever in 1998 (Nota naar aanleiding van het Verslag 28 mei 1998, Eerste Kamer 1997-1998, 22 969, nr. 297b, p. 4-5) niet, omdat het op voorraad hebben van een goed gevulde gereedschapskist altijd nuttig is:

"Men gooit bij wijze van beeldspraak niet de hele gereedschapskist weg omdat alle instrumenten samen misschien inderdaad ingewikkeld ogen

en omdat men verwacht in de meeste gevallen toch slechts een hamer, een nijptang en een schroevendraaier nodig te hebben.”

Wat de wetgever van 1998 nog niet kon weten is dat de insolventierechters – aanvullend op de wet – zulke mooie en nuttige Recofa-richtlijnen zouden gaan maken. Eerst voorzichtig in de vorm van “Aanbevelingen en praktische wenken voor schuldsaneringsregelingen”, later zelfbewuster in de vorm van de Recofa-richtlijnen, toen er inmiddels na een paar jaar ook al wat jurisprudentie te stollen, te codificeren viel. Een wet die slechts een handvol procedures op jaarbasis genereert heeft weinig rechterlijk beleid nodig. Maar een wet die 14.000 procedures op jaarbasis genereert wel, tenzij we niet verder zouden komen dan de constatering – alweer een waarheid als een Hollandse koe – dat ieder geval uniek is en op zichzelf staat. Deze richtlijnen geven daar de gewenste nadere invulling en aanvullende rechtszekerheid waar de wet die niet bieden kan. Dit houvast is in het belang van schuldenaren, schuldeisers en bewindvoerders. Pseudo-regelgeving heeft natuurlijk ook altijd een tegenkant, want de rechter moet het voorliggende geval beoordelen aan de hand van de bijzondere feiten en omstandigheden uit het dossier en aan de hand van wat er voorvalt tijdens de zitting. De Hoge Raad heeft er onlangs nog op gewezen (HR 18 november 2011, LJNBU4937, NJ 2012,127, TvS sept.2012, nr.365) dat de inspiratie die de rechterlijke richtlijnen biedt bij de individuele beoordeling van het geval niet mag ontaarden in een standaard toepassing van de regel uit de richtlijn. Zolang dat niet gebeurt kan worden gezegd dat de Wsnp functioneert (mede) dankzij de Recofa-richtlijnen. Zeker wanneer in de motivering iets doorklinkt van waarom in een bepaald geval niet conform een richtlijn is besloten.

4. Als een schone lei de beloning kan zijn, moet er vooraf geselecteerd worden, maar een perfect criterium is moeilijk in woorden te vangen

De Wsnp is niet “moreel neutraal” zoals het faillissement, waar een boekhoudkundige toets met steunvordering volstaat. Want de aanspraken van de schuldeisers staan op de tocht, en het mag geen “witwas-regeling” worden. Welk wettelijk criterium kan de juiste selectie bieden? Een algemene formule voor de bonafide debiteur leek het beste, door de rechter nader in te vullen via jurisprudentie en richtlijnen. Bij een doorsnee schuldsaneringszitting blijkt telkens weer die enorme verscheidenheid aan probleemgevallen en aan persoonlijke achtergrond. Iedere casus moet aan dezelfde goede trouw worden getoetst. Deze test kijkt naar het verleden (hoe is de schuldenlast ontstaan en onbetaald gelaten) en naar de toekomst (wat is de verwachting), beoordeelt ook de persoonlijkheid en houdt via lid 3 van artikel 288 Fw ook rekening met een mogelijke wending ten goede. Denkbaar is dat je minder zwaar op de moraliteit toetst, en meer kijkt – ook bij dubieuze schulden – naar de (aantoonbare) inspannings- en aflossingsbereidheid, al zal dat evenzeer aanleiding geven tot allerlei politiek correcte pleidooien ter terechtzitting (“cliënt is bereid tot een maximale inspanning, heeft zich ingeschreven bij diverse arbeidsbureaus en heeft uitzicht op een leer-werktraject”). Iets van deze verschuiving (of correctie) zien we eigenlijk al bij dat lid 3 van artikel 288 Fw, dat per 1 januari 2008 zijn intrede deed in de wet, en in de rechtspraak in belang lijkt te groeien, ook tot buiten de sfeer van de verslavingsgevallen. Hierbij constateert de rechter dat – ook al zijn de schulden op zichzelf niet te goeder trouw ontstaan of onbetaald gelaten – de verzoeker desalniettemin kan worden toegelaten, op grond van een aantoonbare en bestendige positieve ommekeer.

5. Rechterlijke betrokkenheid en een strikte bewindvoerder als uiterste middel

De rechtbank neemt de grote beslissingen in de schuldsaneringsprocedure en de rechter-commissaris houdt toezicht. Er was aanvankelijk een vrees (vooral vanuit het minnelijke schuldhulptraject) dat dit allemaal tot juridisering van het schuldenprobleem zou leiden, een “lawyer’s paradise” waarin eindeloze procedures worden gevoerd en men elkaar bestookt met wetsartikelen, schakelbepalingen en spitsvondigheden uit de rechtspraak. Dit is enorm meegevallen. Een stevige aanpak met procedurele duidelijkheid bleek uiteindelijk juist ook in het belang van zowel schuldenaren als schuldeisers. Sommige beslissingen moeten nu eenmaal worden genomen met een zekere doorzettingsmacht, ook in de polder. Betrokkenheid van de rechter ligt ook voor de hand als sluitstuk op het hele voortraject, en gezien de aantasting van de schuldeisersrechten bij een schone lei. De insolventierechters hebben inderdaad wel een stevige klus op hun bord gekregen. Datzelfde geldt voor de nieuwe beroepsgroep van bewindvoerders. Vaak ziet de rechter zich genoodzaakt om op basis van onvolledige informatie toch een beslissing te nemen die diep ingrijpt in de leefsituatie. De normale situatie is voor de rechter dat hij rechtsprekt op basis van twee verschillende standpunten, en met behulp van voorlichting door advocaten. Dat mist hij allemaal in de Wsnp, althans in eerste aanleg, en in zoverre is dat een rauwe werksituatie van een op een. De rechter die op deze manier een kwartier per verzoek heeft om de zaak te behandelen opereert behoorlijk efficiënt, al doet hij misschien (ik zeg met nadruk: misschien) juridisch minder hoogstaand werk dan zijn collega in de civiele kamer. Maar de maatschappelijke relevantie is bij de Wsnp stukken groter, het afhankelijkheidsbelang van zowel de schuldenaar als de schuldeiser is ook indringender. En er is een bewindvoerder

waarmee de rechter communiceert. Dat alles vergt een onafhankelijke toetsing. In al die gevallen gaat het om uitzichtsloze zaken waar zonder rechter (of zonder de schaduw van het recht – zie bijvoorbeeld het dwangakkoord van artikel 287a Fw) niet snel een knoop wordt doorgemaakt. Dat in de Wsnp sprake is van een sterke sociale component is ook geen doorslaggevend argument om de rechter uit beeld te draaien, waar dat bij zaken als voogdij en beschermingsbewind kennelijk ook niet telt. Dat neemt overigens niet weg dat de betrokkenheid van de rechter wellicht anders gestalte zou kunnen worden gegeven, bijvoorbeeld door een verdere terugdringing van de verificatievergadering of een verdere delegatie van bevoegdheden naar de rechter-commissaris of een grotere rol van de bewindvoerder. Daarover zal het debat in de toekomst kunnen gaan, want niets is perfect, er valt altijd wel iets te verbeteren.

En tenslotte de bewindvoerder als spin in het web. Hij of zij zit dicht op de huid van de saniet, en moet de rechter omtrent de voortgang informeren. Na een benoeming (artikel 287 Fw) zit de bewindvoerder in beginsel drie jaar aan de zaak vast en heeft een grote invloed op het verloop van de procedure. Tijdige actie als er iets niet naar wens gaat – onvoldoende solliciteren bijvoorbeeld, of blijven sjorren aan informatie die maar niet boven tafel komt – verdient de voorkeur boven het maar laten doorsudder van de procedure richting schone lei: artikel 358 Fw is immers niet bedoeld als een vorm van verkrijgende verjaring. De meeste bewindvoerders gaan prat op hun status als bewaker van de striktheid van de schuldsanering, en dat is ook goed. Wat ik toch wel bijzonder vind is dat het aanvankelijke wantrouwen vanuit de rechterlijke macht jegens deze nieuwe beroepsgroep (“aan wie gaan we die zaken dan toevertrouwen?”) in een paar jaar is omgeslagen in vertrouwen. Daar heeft in mijn ogen het kwaliteitsbeleid van de

Raad voor Rechtsbijstand in belangrijke mate aan bijgedragen. Het was in de beginjaren echt spannend hoe dit zou gaan uitpakken. Dit jaar is er een Gedragscode bewindvoering (Staatscourant 2013, 6754) en een uniforme klachtenregeling (Staatscourant 2013, 6761) ontwikkeld door de Raad, die de professionele standaard weer aanscherpt. Dat hoort denk ik ook wel bij de onafhankelijke status die de bewindvoerder door de rechterlijke benoeming heeft. Dit benoemingenbeleid kan overigens nog wel een slag transparanter, ook bij faillissementen. De onafhankelijkheid van de bewindvoerder brengt mee dat het geen hulpverlener van de debiteur is, en ook niet uitsluitend een loopjongen van de crediteuren. De indruk moet direct vanaf het begin bij de saniet worden vermeden dat na de toelating het de bewindvoerder is die alles voor hem gaat regelen. Dit moet soms wel eens vermoeiend zijn voor de bewindvoerders: bij een geringe zelfredzaamheid toch de verantwoordelijkheid blijven leggen daar waar die thuishoort, het geringe besef bij veel schuldenaren van de oorzaak van de schulden, en de sterke neiging om de schuld bij andere personen en instanties te leggen, en niet ook of vooral bij jezelf. Parafaserend: Een schuld overkomt je, en net als bij het Hollandse weer heb je nogal eens gewoon pech. Opvallend is ook dat velen niet goed weten wat de Wsnp nu eigenlijk inhoudt. Het lijkt soms wel alsof ze gestuurd worden: ga maar naar de Rechtbank, daar hoor je het verder wel. Het bekende informatieblad Wsnp dat men meekrijgt ter afsluiting van de zitting is op zich goed maar blijft een zoveelste stuk papier. Mondelinge informatie is toch indringender. Met name het spontane karakter van de inlichtingenplicht is iets waar sommige sanieten verbaasd van opkijken ter gelegenheid van een tussentijdse beëindigingszitting, ook als uit het dossier op diverse manieren blijkt dat dat toch echt een aantal keren eerder ter sprake is gekomen. Het is een brengplicht voor de saniet, geen haalplicht voor de bewindvoerder.

Waar het om gaat is dat van de saniet huiswerk wordt verlangd. De bewindvoering heeft er belang bij dat scherp wordt getoetst of de verzoeker saneringsrijp is, dus of de startsituatie voldoende stabiel is, of de kans op tussentijdse beëindiging of op hernieuwde schulden na een schone lei niet te groot is. Daar heeft de verzoeker zelf ook alle belang bij, want het is erg lastig om een tweede keer een beroep te doen op de Wsnp. Ook het minnelijke traject stelt steeds strengere eisen aan het starten van een schuldhulptraject, vanuit het idee dat de overheid beter diegenen kan helpen die zich ook laten helpen. Men moet dus goed voorbereid aan de start verschijnen. Een voor-wat-hoort-wat-benadering leidt tot beter gemotiveerde klanten. De test van saneringsrijpheid moet ook de duurzaamheid van de schone lei bevorderen. Want als mocht blijken dat er sprake is van een sterk stijgend percentage recidive, van nieuwe omvangrijke schulden na verlening van de schone lei, dan zal dat het maatschappelijk-politiek draagvlak van het twee-fasen-stelsel van schuldhulp en schuldsanering niet ten goede komen.

**Geert Lankhorst is beleidsadviseur bij de Directie Rechtsbestel van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.*

29 - Vijftien jaar Wsnp: Stevige plek veroverd!

*Han von den Hoff**

Vijftien jaar geleden schetste de toenmalige minister van Justitie Benk Korthals, in een artikel in de nieuwsbrief Update Wsnp kernachtig de beoogde verworvenheden van de Wsnp. In dit artikel wil ik beschouwen wat daar van terecht is gekomen.

In zijn boodschap aan het veld in oprichting¹ stelde de minister onder meer: 'Particulieren en zelfstandige ondernemers die met problematische schulden te kampen hebben, moeten uitzicht krijgen op een nieuwe start. Bij voorkeur buiten de rechter om. De Wsnp moet als stok achter de deur fungeren voor de minnelijke regeling van schulden. De komende maanden moet duidelijk worden of de wet die functie ook bekleedt. Hoe reageren schuldeisers op aanbiedingen voor een minnelijk akkoord, met name bij lage aflossingscapaciteit? Hebben ook zelfstandige ondernemers voldoende toegang tot een adequate schuldhulpverlening? En weten burgers waar ze met hun problemen terecht kunnen? Ook voor de uitvoering van de wettelijke regeling, blijven er ondanks de zorgvuldige voorbereidingen volop vragen liggen. Hoeveel mensen zullen er een beroep op doen? Zijn de bewindvoerders toegerust op hun taak en is het toezicht van de diverse betrokkenen goed genoeg ingericht om oneigenlijk gebruik en misbruik tegen te gaan? De antwoorden op de vragen die de minister destijds stelde, zijn wat mij betreft nogal verrassend. Laten we ze maar eens nalopen.

1. Stok achter de deur

Mijn inziens is van een stok achter de deur geen sprake. Deels omdat het in veel gevallen waar sprake is van problematische schulden,

helemaal niet tot die spreekwoordelijke deur (minnelijke regeling) komt. Deels omdat crediteuren helemaal niet gevoelig zijn gebleken voor die stok. In haar proefschrift² stelde Nadja Jungmann dat de stok achter de deur niet werkt, omdat nooit was uitgezocht hoe zwaar die stok dan zou moeten zijn om een verschil te maken. Maar daarover later meer. Op dit belangrijke onderdeel kan de Wsnp dus als 'mislukt' worden gezien!

2. Zelfstandige ondernemers

De vraag of zelfstandige ondernemers toegang hebben tot adequate schuldhulpverlening, is wat lastiger te beantwoorden. Er zijn verschillende gerenommeerde aanbieders van schuldhulpverlening aan (ex-) ondernemers, maar die acteren veelal in de private sector. Verschillende gemeenten doen een beroep op dit aanbod, maar veel gemeenten ook niet. Zij verwijzen schuldenaren met bedrijfsmatige schulden weliswaar naar zo'n gespecialiseerd bureau, maar het resultaat van zo'n doorverwijzing is niet bekend. En omdat betaalde schuldhulpverlening verboden is en de genoemde bedrijven niet per definitie onder de vrijstellingsmogelijkheden van dat verbod vallen, is ook maar de vraag of ze zo'n koude doorverwijzing wel mogen accepteren. In elk geval weten jaarlijks enkele duizenden ondernemers met financiële problemen de Wsnp te vinden. Gemiddeld gaat het om 17,7% van alle zaken³.

3. Informatie

In het digitale tijdperk is de vraag of burgers weten waar ze voor informatie over het oplossen van problematische schulden terecht kunnen, enigszins achterhaald. Het wereldwijde web staat boordevol met nuttige én gevaarlijke verwijzingen, tools, feiten, ervaringen, adviezen en oproepen. De schijn zou echter wel eens kunnen bedriegen. Alleen al bij de telefonische

helpdesk van Bureau Wsnp landden dag in, dag uit meerdere mensen die last hebben van information-overload en die in begrijpelijke taal uitleg over een mogelijke uitweg uit hun persoonlijke tragedie willen krijgen.

4. Instroom

Het aantal mensen dat een beroep doet op de Wsnp, varieert sterk. In de jaren na de inwerkingtreding groeide het volume toegelaten burgers tot boven de 15.000 per jaar, waar er maximaal 12.000 verwacht waren. Sinds de wetwijziging fluctueerde de instroom. Ik verwacht in 2013 in totaal zo'n 12.000 nieuwe zaken. Dat vind ik (te) weinig. Nederland bevindt zich namelijk nog volop in een hardnekkige economische crisis, die bij veel burgers financiële problemen veroorzaakte. Waar het aantal aanvragen schuldhulpverlening de afgelopen jaren hard groeide, gold dat niet direct voor het aantal schuldregelingen en ook niet altijd voor het aantal Wsnp-dossiers. Uit het laatste jaarverslag (2012) van de NVVK blijkt dat van de 84.000 mensen die zich aanmeldden bij een schuldhulpinstelling, er 19.000 startten aan een schuldregeling. Voor een grote en groeiende groep burgers was dat blijkbaar geen optie. Van hen kwamen er nog geen 14.000 in de Wsnp terecht. Ruim 51.000 personen kwamen niet eens in aanmerking voor schuldhulpverlening of belandden in een ander schuldhulpverleningsproduct.

Dat 'slechts' een klein percentage van alle schuldenaren in de Wsnp terecht komt, ligt niet aan de toegang tot de regeling. Zelfs na de wetwijziging, die de toelatingscriteria aanscherpte, is het afwijzingspercentage relatief laag gebleven. In 2012 steeg dit percentage⁴ weliswaar, maar in absolute zin werden slechts enkele honderden zaken meer afgewezen dan voordien.

5. Bewindvoering

Waar het beoogde resultaat van de Wsnp op zijn minst twijfelachtig is, kan dat niet worden gezegd van de ontwikkeling die de uitvoeringspraktijk van de wet heeft doorgemaakt. Waar de minister zich in 1998 afvroeg of de bewindvoerders toegerust zouden geraken op hun taak, durf ik zonder een spoor van twijfel te stellen dat de beroepsgroep zich snel en goed heeft ontwikkeld. Aanvankelijk waren er bedenkingen over de beschikbare kennis en vaardigheden, maar in de loop der jaren zijn die verstomd. Het meest veelbetekenend was wellicht nog de reactie van de rechterlijke macht op het advies van de Commissie Kortmann over herziening van de Faillissementswet. Daarin pleitte de rechtspraak ervoor om de Wsnp buiten de hervormingen te houden.

Ook moet ik erop wijzen dat bewindvoerders zich in de loop der jaren succesvol in de positie hebben gemanoeuvreed dat zij ook andere taken kunnen uitvoeren. Daarbij valt te denken aan schuldhulpverlening, incl. de afgifte van de '285-verklaring', het optreden als curator in faillissementen, het verlenen van (gefinancierde) rechtsbijstand in specifieke procedures en participatie in een pilot rond juridisch casemanagement. Ik kan alleen maar veel waardering hebben voor de beroepsgroep en ben er best trots op dat de Raad voor Rechtsbijstand aan deze stormachtige ontwikkeling, zij het vanaf de zijlijn, een bijdrage heeft kunnen leveren.

6. Experiment geslaagd

Wat mij betreft is het rechtsfilosofische experiment Wsnp, zoals Nick Huls, de Godfather van de wettelijke schuldsanering, de inwerkingtreding van deze wet karakteriseerde⁵, met vlag en wimpel geslaagd. Het is wel degelijk mogelijk gebleken om problemen met

een veelal sociale en economische achtergrond, via een juridische weg adequaat op te lossen. Zonder zwaar in te zetten op juridische kennis van alle belangrijke actoren.

Inmiddels hebben ruim 170.000 vrouwen en mannen gelegenheid gekregen om via de Wsnp een schuldenvrije toekomst te verdienen. Van alle personen wier zaak geëindigd is, was 75% daarbij weer schuldenvrij, met uitzondering van eventuele langlopende studieschulden en strafrechtelijke veroordelingen. Onderzoek (tweemaal) wees uit dat het aantal mensen dat drie jaar na het verkrijgen van de schone lei nieuwe betalingsachterstanden had, zeer beperkt is.

25% van de schuldenaren die de Wsnp doorliepen, haakte zelf af of hield zich niet aan de spelregels en kreeg geen schone lei. Daarmee is meteen de laatste vraag van minister Korthals beantwoord: er is wel degelijk toezicht op schuldenaren en ongewenst gedrag wordt aantoonbaar gesignaleerd en gestraft.

7. Opbrengst crediteuren

Ook voor crediteuren heeft de regeling iets te bieden. In een groot aantal zaken die met een schone lei eindigen, wordt, zelfs na aftrek van de salaris- en andere kosten, uitgedeeld. In particuliere zaken, wordt gemiddeld al gauw bijna 30% uitbetaald, met een gemiddeld schuldenpakket van rond de € 35.000,-⁶. Helaas is niet bekend hoe zich die bedragen verhouden tot de uitdeling in een minnelijk traject. Maar tegen alle verwachtingen in, blijkt dat ook niet belangrijk te zijn. Ik permitteer mij hier om zonder uitvoerige onderzoeksresultaten te pomen dat crediteuren helemaal geen vergelijking maken tussen de opbrengst van een minnelijk en wettelijk traject. Is een aangeboden minnelijk akkoord onderbouwd en redelijk, dan zullen zij dat doorgaans accepteren. Is dat niet het geval, dan wijzen ze het af en accepteren de

eventuele start van een Wsnp-traject.

De enige uitzondering hierop vormt wellicht het dwangakkoord (artikel 287 a Fw). Daarbij vergelijkt de rechter onder andere (of vooral) de te verwachten opbrengst van het minnelijk en wettelijk traject, om de belangen van de diverse partijen te wegen. Ten opzichte van het totaal aantal aanvragen schuldhulpverlening is het volume toegekende dwangakkoorden (enkele honderden per jaar) beperkt en daarmee ook de invloed van dit instrument op de houding van crediteuren.

8. Schade beperkt

Of die benadering na 1 oktober 2013 anders zal uitpakken, is nog maar de vraag. De nieuwe vergoedingssystematiek⁷, die per die datum in werking is getreden, zal tot een lagere uitdeling in een groot aantal zaken leiden. Het verschil tussen de opbrengst in een minnelijk en wettelijk traject, zal daardoor toenemen. Of die pijn voor crediteuren groot genoeg is om vaker in te stemmen met een minnelijk regeling, betwijfel ik. Uiteindelijk is de schade voor de meeste crediteuren niet groter dan een paar tientjes per zaak.

9. Zelfreinigend vermogen

Tussen de regels door heb ik intussen overigens nog een van de verworvenheden van de Wsnp genoemd: het zelfverbeterend vermogen van het stelsel. Ministerie, rechterlijke macht, bewindvoerders, gemeenten, schuldhulpinstellingen en de Raad voor Rechtsbijstand hebben, veelal in goede samenwerking, de afgelopen 15 jaar een scala aan instrumenten ontwikkeld, geïmplementeerd en telkens weer verder verbeterd.

In de eerste jaren na de inwerkingtreding van de Wsnp ontwikkelden de actoren (vooral rechtbanken en bewindvoerderorganisaties) al

praktische oplossingen voor gerezen problemen. Veel van die oplossingen werden via de wetswijziging van 2008 gecodificeerd. Andere voorbeelden zijn de ingrijpende verbeteringen in de vergoedingssystematiek (2001, 2003 en 2013), de Recofa-richtlijnen, de ontwikkeling en aanpassing van modeldocumenten (bijv. voor het verzoek Wsnp) en instrumenten om de kwaliteit van bewindvoerder(organisatie)s te waarborgen.

10. Kansen

Eenieder mag zelf aan bovengenoemde resultaten een waarde toekennen en zijn of haar conclusies trekken. Ik doe dat zelf hier niet. De Wsnp is wat mij betreft een gegeven. Het stelsel heeft een stevige plek verworven in het spectrum van instrumenten om belangrijke maatschappelijke problemen op te lossen. Er gaan dingen goed en er kunnen dingen beter. In die laatste categorie zie ik vooral kansen. En dat geldt ook voor ontwikkelingen die sommigen als mogelijke bedreigingen zien. De grootste bedreiging voor de Wsnp ligt wat mij betreft buiten het bereik van rechtbanken, bewindvoerders en Raad voor Rechtsbijstand. En zelfs buiten de schuldenaren.

Zoals gezegd krijgen steeds meer mensen te kampen met schulden. Maar er lijken steeds meer hindernissen te worden opgeworpen om die problemen aan te pakken en op te lossen. Ook de weg naar de Wsnp is alleen maar moeilijker geworden, de dalende instroom is daar het onmiskenbare bewijs van. Voor bewindvoerders Wsnp is dat een ingewikkeld ondernemersrisico. Ze kunnen er namelijk nauwelijks invloed op uitoefenen, maar hebben er wel last van. De afgelopen tijd hebben verschillende gerenommeerde bewindvoerderskantoren besloten hun Wsnp-activiteiten te staken, te beperken of af te bouwen. Naast de onzekerheid van voldoende omzet (instroom nieuwe zaken), speelt bij die

beslissing ook mee dat ervaren bewindvoerders inmiddels andere mogelijkheden hebben gekregen hun kennis en vaardigheden te verzilveren. Een ietwat wrange vrucht van het Wsnp-succes.

11. Geen angst of beven

Reden om de komende vijftien jaar met angst en beven tegemoet te zien, zie ik echter geenszins. Juist het beproefde aanpassingsvermogen van het stelsel zal ons naar mijn stellige overtuiging ook weer over de huidige en komende hobbels heen helpen. Ik ga er dan ook vanuit dat ik of iemand anders in mijn positie, over vijf, tien of vijftien jaar opnieuw bespiegelingen over de uitvoeringspraktijk van schuldsaneringen kan geven. En dat die wederom veelzijdig en inspirerend van aard zullen zijn.

**Han von den Hoff is Manager Wsnp bij de Raad voor Rechtsbijstand.*

- 1 *Update Wsnp, nr 7, november 1998, B. Korthals: Bruggen slaan.*
- 2 *De Wsnp: bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject, drs. N. Jungmann, Leiden University, 2006, ISBN 978-90-8728-004-8.*
- 3 *Monitor Wsnp, Achtste meting, L. Combrink-Kuiters, S.L. Peters, M. Vlemings, 2012.*
- 4 *Monitor Wsnp, Achtste meting, L. Combrink-Kuiters, S.L. Peters, M. Vlemings, 2012.*
- 5 *Prof. Mr. N.J.H. Huls, Make my day, een rechtsfilosofische herwaardering van faillissementswaarden, RU Leiden, 1998.*
- 6 *Monitor Wsnp, Achtste meting, L. Combrink-Kuiters, S.L. Peters, M. Vlemings, 2012.*
- 7 *Besluit van 16 juli 2013, houdende regels tot vaststelling van de vergoeding voor bewindvoerders benoemd in de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen (Besluit vergoeding bewindvoerder schuldsanering), Staatsblad 2013, nr 308.*

30 - Wsnp 15 jaar: gaan we nog ergens naartoe of zijn we er al?

Marten van Vugt*

1. Inleiding

De redactie van *WSNP Periodiek* gaf in haar voorwoord bij de vorige editie een duidelijke opdracht: de bijdragen aan dit jubileumnummer dienen te zijn gewijd aan een blik achteruit, maar vooral ook vooruit. Wat is de toekomst van de wettelijke schuldsaneringsregeling of hoe zou die toekomst vorm gegeven moeten worden?

Een blik in de toekomst begint doorgaans in het verleden, in dit geval meer in het bijzonder in de jaargangen van het tijdschrift *Schuldsanering* (vanaf augustus 1999) en van *WSNP Periodiek* (vanaf mei 2010). En al bladerend werd me duidelijk dat verleden, heden en toekomst van de Wsnp zich lastig laten onderscheiden. Een aantal onderwerpen blijft actueel, zoals de omvang van de instroom van nieuwe zaken en hoe daar mee om te gaan, de behandeling van de eigen woning, of ondernemen in de Wsnp. Ik beperk me tot enige opmerkingen over de toelatingscijfers¹ en de reactie van de (rechts)praktijk op die cijfers in de afgelopen jaren. Daarna waag ik me aan een blik in de toekomst.

2. Cijfers: de geschiedenis herhaalt zich?

2.1 Periode 1999-2007

In de eerste vijf jaar van de Wsnp stijgt het aantal toelatingen tot de schuldsanering van 6.351 in 1999 tot 10.597 in 2003.²

In het voorjaar van dat laatste jaar vraagt Recofa, het landelijk overleg van rechters-commissarissen in faillissementen (en schuldsaneringsregelingen), aandacht voor het grote beslag dat de uitvoering van de toenmalige

Wsnp op de rechtbanken legt. Mede naar aanleiding daarvan brengt een subcommissie van de Commissie Insolventierecht (Commissie Kortmann), de zogenoemde Commissie Schone Lei II, op verzoek van de Minister van Justitie in november 2003 advies uit over 1) de wijze waarop de toepassing van de wettelijke schuldsaneringsregeling substantieel beperkt zou kunnen worden en 2) de wijze waarop de regeling vereenvoudigd zou kunnen worden. Het advies omvat ook een concept-wetsvoorstel. De Commissie Insolventierecht brengt in februari 2004 haar definitieve advies uit, waarna een lang wetgevingstraject volgt.^{3 4}

Intussen stijgt het aantal toelatingen tot 15.138 (2007).⁵

2.2 Periode 2008-2009

Uiteindelijk wordt per 1 januari 2008 de Wsnp grondig herzien. Ter beperking van de instroom en ter bevordering van het minnelijk traject worden de toelatingsvereisten en afwijzingscriteria dwingend voorgeschreven (art. 288)⁶, wordt het dwangakkoord ingevoerd (art. 287a) evenals het moratorium (art. 287b). Voorts wordt de regeling vereenvoudigd door o.a. de afschaffing van het saneringsplan en de voorlopige toelating. In spoedeisende gevallen kan in het vervolg een voorlopige voorziening worden gevraagd (art. 287b).

De effecten van de herziening zijn direct voelbaar.⁷ Het aantal toelatingen daalt vanaf begin 2008 flink tot 9.207 per ultimo 2008. Die trend zet zich met 8.967 toelatingen door in 2009.⁸ So far, so good.

2.3 Periode 2010- eerste helft 2013

Het jaar 2010 markeert echter het begin van de derde Wsnp-periode met 11.384 toelatingen. Dat sprake is van een nieuwe periode blijkt uit maar liefst 14.727 toelatingen in 2011 en 13.757 toelatingen in 2012. In de eerste helft van dit jaar telt Bureau Wsnp al

6.298 toelatingen.⁹ Extrapoleren we dat laatste cijfer (en de halfjaarscijfers van de voorgaande jaren lijken die methode te rechtvaardigen) dan komen we uit op 12.596 toelatingen in 2013. Dat zijn er weliswaar minder dan in 2012, maar hoe dan ook roepen de aantallen van de afgelopen 3,5 jaar herinneringen op aan de tijd voor 1 januari 2008.¹⁰ Een hausse aan zaken zo lijkt het: de geschiedenis herhaalt zich.

3. Weer veel zaken: dus (weer) een wetswijziging?

Voorjaar 2003 roert Recofa de trom in Den Haag als de grens van 10.000 toelatingen wordt genaderd. Nu, na enkele jaren met een veel hogere instroom, blijft de roep om nadere wetgeving uit. Hoe komt dat?

Misschien is bij de insolventieteams een zekere acceptatie opgetreden van het autonome karakter van de nauwelijks aflatende in- en uitstroom van Wsnp-dossiers en het structureel grote aantal zaken waarop toezicht wordt gehouden. Het aantal toelatingen is nu eenmaal groot: in de laatste tien jaar bleef dat aantal slechts twee jaren onder de tienduizend en dan nog altijd dichterbij die grens dan in (het merendeel van) de acht jaar dat die grens werd overschreden. Al met al “zitten” bij het verschijnen van deze editie van *WSNP Periodiek* net als eind 2012 ongeveer 40.000 *personen* in het wettelijk traject.¹¹ Als dat aantal wordt afgezet tegen de 172.000 *huishoudens* met problematische schulden dat in 2012 gebruik maakt van het wettelijk of minnelijk traject, lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat het wettelijk traject inderdaad blijft voorbehouden aan die gevallen waarin het echt niet anders kan.¹² Als dat aantal wordt afgezet tegen het aantal huishoudens met problematische schulden dat nog geen gebruik maakt van een traject (tussen de 201.000 en 359.000) en het aantal huishoudens met een risico op problematische schulden (tussen de 719.00 en 961.000)¹³ dan

valt het nog wel mee, of beter geformuleerd: dan kan het nog veel erger.

Die acceptatie (en de wetenschap dat uitbreiding van de formatie in het huidige tijdsgewricht niet voor de hand ligt) heeft er toe geleid dat binnen de insolventieteams van de rechtbanken veel aandacht wordt gegeven aan de stroomlijning van de toelatingsprocedure en het toezicht. Zo vindt bijvoorbeeld bij “mijn” rechtbank een soort triage plaats bij binnenkomst van een Wsnp-verzoek: na een eerste snelle check door de griffie (wat is het voor verzoek?), gaat het naar een secretaris voor een controle op de volledigheid (hebben we alle vereiste informatie?).

Is het verzoek niet compleet, dan krijgt verzoeker een maand de tijd om de ontbrekende informatie of stukken aan te leveren. Als verzoeker van die mogelijkheid geen (of niet tijdig) gebruik maakt, wordt hij in zijn verzoek niet-ontvankelijk verklaard. Een zitting blijft dan achterwege.

Is het verzoek compleet, dan wordt het ingedeeld in een van drie vastgestelde zaakstypen. Meer evidente “toelaters” (A-zaken) worden uitgenodigd voor een gesprek met een secretaris. Lijkt toelating slechts mogelijk als - kort gezegd - een “keer ten goede” kan worden vastgesteld (B-zaken), of is de verzoeker een (ex-)ondernemer (C-zaken), dan wordt een zitting bepaald. Van de in de A-zaken gevoerde gesprekken wordt kort verslag aan de rechtbank gedaan: blijkt inderdaad niets aan toelating in de weg te staan, dan volgt vonnis zonder dat een zitting wordt bepaald. Blijkt de zaak toch minder eenvoudig (er zijn nieuwe schulden, er rijzen vragen omtrent de geestelijke gesteldheid of de persoon van de verzoeker, etc.) dan wordt alsnog een zitting gepland.¹⁴ De vonnissen worden zoveel mogelijk door de griffie uitgewerkt aan de hand van een beslisboom, waaraan modelvonnissen zijn gekoppeld.

Is een meer uitgebreide motivering vereist dan wordt het vonnis uitgewerkt door de secretaris. Daarna gaat het vonnis ter controle, eventuele aanpassing en ondertekening naar de rechter. Deze wijze van zaaksbehandeling is slechts mogelijk als alle betrokkenen (griffie, secretarissen en rechters) weten wat ze van elkaar kunnen verwachten. De bij elk van genoemde stappen te maken afwegingen zijn daarom beschreven in werkprocessen en/of vastgelegd in beslisbomen. Afwijkende situaties worden daardoor eerder zichtbaar, waardoor de aandacht (tijd) daar beter op gericht kan worden. De te maken afwegingen worden steeds (in ieder geval eens per maand) weer tegen het licht gehouden: zijn ze nog in overeenstemming met nieuwe regelgeving en jurisprudentie, vragen ontwikkelingen in de “markt” om andere maatregelen? ¹⁵

De wetwijziging van 1 januari 2008 maakte, samen met de inspanningen van Recofa om tot een eenvormige landelijke rechtstoepassing te komen, deze stroomlijning mogelijk. Over de kengetallen van voor die tijd beschik ik niet, maar de educated guess dat ten opzichte van de periode vóór 2008 nu meer zaken in minder tijd worden afgedaan, durf ik wel te maken. Die stroomlijning is niet alleen een interne rechtbankaangelegenheid, maar heeft ook, via de Recofa-richtlijnen, een extern effect: rechtbank en schuldhulpverleners (kunnen) weten waar ze aan toe zijn.¹⁶ Ook toezichthoudende rc's (met rc's bedoel ik natuurlijk alle geledingen van de insolventieteam¹⁷) en saneringsbewindvoerders weten (als het goed is) wat zij van elkaar mogen verwachten.¹⁸ Veel rechtbanken investeren in een transparante relatie met schuldhulpverleners en saneringsbewindvoerders door het houden van jaarlijkse gezamenlijke bijeenkomsten en, wat betreft saneringsbewindvoerders, het houden van evaluatiegesprekken. Dat levert wat op.

Misschien blijft de roep om nadere wetgeving ook uit door het besef dat wat betreft Wsnp-wetgeving de koek voorlopig wel op is: de voor insolventierecht beschikbare wetgevingscapaciteit wordt vooral ingezet voor de versterking van het “klassieke” ondernemingsgerichte faillissementsrecht.¹⁹ Op een paar relatief ondergeschikte punten na (waarvan de bespreking de reikwijdte van deze bijdrage te buiten gaan) kunnen we met de huidige regeling, mede dankzij de richtinggevende arresten waarmee de Hoge Raad in een aantal lacunes in de wet heeft voorzien²⁰, “in de eerste lijn” ook wel uit de voeten. Verdere verscherping van de toelatingscriteria ligt ook niet voor de hand: er worden niet zo veel mensen tot de schuldsaneringsregeling toegelaten omdat de lat (te) laag is/wordt gelegd, er zijn gewoonweg zo veel mensen die ook aan de sinds 2008 aangescherpte criteria voldoen.

Anders dan in 2003-2007 is het nu niet waarschijnlijk dat de hausse aan zaken zal leiden tot fundamentele aanpassingen in de Wsnp. We zullen het moeten doen met het wettelijk kader dat we hebben. In die zin herhaalt de geschiedenis zich dus niet.

4. Wsnp in de (nabije) toekomst

Maar ook zonder fundamentele wetwijziging is er voorlopig nog genoeg te doen in het wettelijke traject, zowel (werk)procesmatig als inhoudelijk.

Wat betreft verbetering van het werkproces, daaronder begrepen de communicatie met de schuldhulpverlening en de bewindvoerders, zal de aandacht zich - in het kader van het brede programma Kennis En Innovatie (KEI) van de Raad voor de Rechtspraak - de komende jaren richten op digitalisering van procedures en toezicht. De verwachtingen zijn hooggespannen.

Meer inhoudelijk lijkt het laatste woord nog niet gezegd over de behandeling van de eigen woning in de Wsnp en de positie van de ondernemende saniet.

De discussie over de eigen woning heeft met de daling van de huizenprijzen een nieuwe dimensie gekregen: wat te doen als de bank niet, maar de saniet wel wil verkopen en het huis “onder water” staat?²¹ En wat met de doorbetaling van hypotheekrente tijdens de schuldsaneringsregeling, al dan niet (via het VTLB) met de zegen van de rc? Zit daar niet een bevoordeling in van de separatist?²² Deelvragen rondom de positie van de hypotheekgever en -houder in de Wsnp zijn beantwoord, maar misschien moeten we (Recofa) “het totale plaatje” maar eens in beeld proberen te brengen.

De positie van de ondernemende saniet is zo mogelijk nog minder duidelijk.²³ Met een toenemend aantal ZZP-ers en “klassieke” eenmanszaken in de problemen doen vragen rondom die positie zich wel steeds vaker voor. Betekent Wsnp het einde van de onderneming of biedt zij de ondernemer ook mogelijkheden om te blijven ondernemen? Van de wetgever (art. 311) mag de saniet in principe blijven ondernemen, maar in de praktijk blijkt mij met regelmaat dat nog niet alle schuldhulpverleners en bewindvoerders (en rc’s) daarvan zijn overtuigd. Maatwerk lijkt geboden. Recofa-beleid is op dat vlak daardoor minder voor de hand liggend. Dat neemt niet weg dat we (in overleg met alle betrokken partijen) misschien wel tot best practices kunnen komen.

5. Conclusie

Sinds de invoering van de Wsnp, dus al vijftien jaar lang, is het aantal toelatingen hoog, althans in verhouding tot de bij de rechtbanken beschikbare capaciteit. In de periode tot en met 2007 is de oplossing gezocht in een ingrijpende

wijziging van de Wsnp-systematiek, hetgeen heeft geresulteerd in de wetwijziging van 1 januari 2008. Aanvankelijk leek die effect te hebben, maar sinds 2010 benadert het aantal toelatingen het niveau van voor 2008 (gemiddeld). Wettelijk ingrijpen ligt nu niet voor de hand: de Wsnp staat. Dat neemt niet weg dat binnen de bestaande regeling nog genoeg te doen valt, zowel wat betreft verdere (digitale) stroomlijning van procedure en toezicht, als wat betreft beantwoording van een aantal inhoudelijke, altijd actuele vragen.

Wsnp 15 jaar: gaan we nog ergens naartoe of zijn we er al? Ik zou zeggen: “Ja, we zijn er al, maar we hebben nog lang niet alles gezien.”

**mr. M.H.F. van Vugt is rechter-commissaris bij de rechtbank Midden-Nederland (team insolventie Utrecht). Sinds juni 2013 is hij voorzitter van Recofa. Dit artikel schrijft hij op persoonlijke titel.*

- 1 *De Wsnp levert vanzelfsprekend meer zaken op voor de rechtbank: de voorlopige voorzieningen, moratoria en de zaken die leiden tot niet-ontvankelijk verklaring of afwijzing laat ik buiten beschouwing.*
- 2 *CBS, Statline Schuldsaneringen 15 april 2013 (via <http://statline.cbs.nl/>).*
- 3 *Schuldsanering, april 2004, p. 1-8.*
- 4 *Voor een meer uitgebreide beschrijving van het wetgevingstraject: B.J. Engberts, (T&C In), inleidende opmerkingen bij Titel III Fw.*
- 5 *CBS t.a.p. 14.060 (2004) en <http://www.wsnprvr.org/bewindvoerder/>: 14.799 (2005), 15.117 (2006).*
- 6 *Artikelen zonder nadere wetsaanduiding zijn of waren opgenomen in de Faillissementswet.*
- 7 *H.D.L.M. Schruer/N. Jungmann/I.R. von Burg, ‘A Very Early Warning. Speedevaluatie Wsnp na wijziging per 1 januari 2008’, Schuldsanering juni 2008, p. 10 e.v.*
- 8 *<http://www.wsnprvr.org/bewindvoerder/>.*
- 9 *Idem.*

- 10 *Let wel, deze sanieten hebben de verzwaaarde toelatingscriteria doorstaan: afwijzingen en niet-ontvankelijkverklaringen zijn niet in genoemde cijfers begrepen.*
- 11 *Ruw gebaseerd op het aantal toelatingen in de jaren 2010, 2011, 2012 en 2013, waarbij ik de tussentijdse beëindigingen laat wegvallen tegen de verlengingen. Op het moment van afkomen van deze bijdrage was de negende monitor Wsnp nog niet openbaar.*
- 12 *Panteia, Eindrapport "Huishoudens in de rode cijfers 2012", opgesteld i.o.v. het Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid, p. 38.*
- 13 *Panteia, t.a.p.*
- 14 *Bij de reguliere zittingsplanning wordt daar al tijd voor gereserveerd, zodat deze "extra" zittingen altijd op korte termijn kunnen plaatsvinden: in de regel op dezelfde termijn als de zittingen in de B en C-zaken.*
- 15 *Ik ben er dan ook van overtuigd dat we geen "standaardvonnissen" maken in de negatieve zin die aan die term soms wordt gegeven: we houden zo juist ruimte voor maatwerkmotivering. Bovendien, een goed model voorkomt fouten in standaardsituaties. En we hebben veel standaardsituaties in de Wsnp.*
- 16 *<http://www.rechtspraak.nl/Procedures/Landelijke-regelingen/Sector-civiel-recht/Documents/Procesreglement-insolventiezaken-rb-1-1-2013.pdf>.*
- 17 *Gerechtsjuristen, administratief juridisch medewerkers en griffiemedewerkers.*
- 18 *<http://www.rechtspraak.nl/Naar-de-rechter/Formulieren/Documents/Recofa-richtlijnen-schuldsaneringsregelingen.pdf>.*
- 19 *Zo blijkt uit de brief van 27 juni 2013 van de Minister van Veiligheid en Justitie.*
- 20 *Ik verwijs kortheidshalve naar I.G.C. Bij de Vaate/L. Timmerman/J.B. Wuisman, 'Vijfjaar Hoge Raad-rechtspraak in schuldsaneringskwes-ties', WP, 2013/3, p. 2 e.v.*
- 21 *Zie beleid Recofa geformuleerd op 26 september 2011 en raadpleegbaar via <http://www.wsnprvr.org/bewindvoerder/wsnpeigenwoning.cfm?>*
- 22 *G. Benedictus, 'Wsnp en hypotheekhouder', WP2013/2, p. 11 e.v., maar ook reeds: A.R. van der Winkel, 'Pand- en hypotheekrecht in de schuldsanering', Schuldsanering 1999/2, p. 3;*
- 23 *S. Bronkhorst, 'Het functioneren bij (voormalige) wettelijke schuldsanering (ondernemers)', Schuldsanering 1999/4, p. 20; A.L. Smit, 'De voortzetting van de onderneming in de Wsnp', Schuldsanering 2000/5, p. 17; G.H. Lankhorst, 'Ondernemers en Wsnp: over stoppen, starten en stigma', Schuldsanering 2000/6, p. 1; P. Vos, 'Wsnp goed voor kleine ondernemer', Schuldsanering 2002/1, p. 10; N. van den Berg, 'Uitoefenen zelfstandig beroep of bedrijf tijdens schuldsanering', WP, 2011/01, p. 18; G. Benedictus, 'Reorganisatie onderneming via Wsnp', WP, 2011/01, p. 23, WP, 2011/02, p. 17, WP, 2011/04, p. 15 en 'Voortzetting onderne-ming door ZZP-er tijdens schuldsanering', WP, 2012/02, p. 11.*

31 - Opzitten en pootjes geven of naar een ander benoemingenbeleid?

*Cees van der Linden**

1. Inleiding

Achter ons ligt inmiddels bijna 15 jaar waarin ervaring werd opgedaan met de Wsnp; jaren waarin een groot aantal sanieten middels deze regeling er in geslaagd is een nieuwe toekomst op te bouwen. Het zijn echter ook jaren waarin de werkzaamheden van de bewindvoerder geleidelijk aan een wijziging ondergingen, in die zin dat aan diens werkzaamheden steeds zwaardere eisen gesteld worden. Zonder overdrijving kan worden geconcludeerd dat de werkzaamheden steeds complexer en uitgebreider zijn geworden. Dit komt niet alleen door de veelomvattendheid van bijvoorbeeld de vtlb-berekening, maar onder meer ook door de toegenomen mondigheid van de saniet en de verkoop van activa. Ik constateer dat de Wsnp-bewindvoerders er op een bewonderenswaardige manier in zijn geslaagd mee te groeien met deze toegenomen vraag naar expertise en de evenredig meestijgende werkdruk. Hierbij kan ik mij echter niet aan de indruk onttrekken dat eenzelfde groei is uitgebleven op het gebied van de beloningen. Mijn visie is dat inmiddels het moment aangebroken is waarop de bewindvoerder zich achter de oren dient te krabben en zich moet afvragen of het zo (ook financieel) verder kan. Tijd voor een overpeinzing derhalve.

2. Extra werk, extra beloning

2.1. Verkoop woning

Ik heb de ervaring dat een deel van de taken die bij de Wsnp bewindvoerder worden neergelegd feitelijk niet bij hem thuishoren. In die zin dat die taken door een ander dan de bewindvoerder uitgevoerd dienen te worden.

Indien die eisen vanuit de saniet of vanuit een schuldeiser (zoals verhuurder van de woning) bij de bewindvoerder worden neergelegd, dan kan deze dit nog redelijk eenvoudig van zich afhouden. Anders wordt het wanneer de rechtbank of de rechter-commissaris meent dat de bewindvoerder een bepaalde taak dient uit te voeren. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan de verkoop van een woning waarvan menig rechter-commissaris meent dat de bewindvoerder zich onbezoldigd dient bezig te houden met die activiteit. Nergens in de Faillissementswet is een grondslag voor die stelling te vinden, sterker nog, de wijze van uitwinning wordt in artikel 3: 268 BW voor het hypotheekrecht helder geregeld. In artikel 57 FW wordt net zo helder bepaald dat de hypotheekhouders hun recht kunnen uitoefenen alsof er geen faillissement is. Evenmin heb ik een bepaling kunnen vinden waaruit volgt dat het verkopen van een woning tot de taken van de bewindvoerder behoort.

2.2. Vergoeding aan de boedel door hypotheekhouder

Als Wsnp bewindvoerder heb ik heel goed begrepen dat de hypotheekhouder er bij gebaat zal zijn, indien het tot een onderhandse verkoop van het object leidt. Ik heb echter net zo goed begrepen dat 'voor niets de zon op gaat' en de hypotheekhouder dus in de buidel dient te tasten teneinde zich van de hulp van de bewindvoerder te verzekeren. In de praktijk bied ik de hypotheekhouder dan ook graag mijn dienst aan, echter beding ik daarbij een vergoeding ten gunste van de boedel ter hoogte van € 2.500,--. Dit stuit bij die bank normalerwijze nimmer op tegenstand en men voldoet het bedrag netjes ten gunste van de boedelrekening.

2.3. Vergoeding aan de bewindvoerder door middel van aanvullend salaris

Het principe dat voor niets alleen de zon op gaat wordt doorbroken zodra de

bewindvoerder het verzoek aan de rechter-commissaris richt voor toekenning van een salaris, gerelateerd aan de tijd die besteed werd bij de verkoop van de woning. Tot mijn verbazing verneem ik regelmatig dat in bepaalde gevallen dit salarisverzoek wordt afgewezen, op basis van de motivering dat deze werkzaamheden tot de taak van de Wsnp bewindvoerder behoren en dientengevolge in de standaardvergoeding begrepen zouden zijn. Gemakshalve wordt dan zelfs voorbijgegaan aan het feit dat de bewindvoerder een bijdrage voor de boedel heeft gegenereerd en bovendien risico's loopt indien hij tot verkoop van een object overgaat. Te denken valt hierbij aan aansprakelijkheidsstellingen.

2.4. *Opties bewindvoerder*

Wat kan de bewindvoerder tegen deze, in mijn visie onredelijke, stelling van de rechter-commissaris doen? Veel bewindvoerders willen of kunnen de discussie hierover met de rechter-commissaris niet aan(gaan) en slikken het dus maar -opzitten en pootjes geven- waarbij een aanzienlijke hoeveelheid uren onbeloond blijft. Ook wanneer de discussie wel wordt aangegaan, is de bewindvoerder echter allerm minst verzekerd van succes. Immers, de uiteindelijke beslissing moet nog steeds door diezelfde rechter-commissaris genomen worden. Het blijft de vraag of deze tot heroverweging en aanpassing bereid is. De beslissingsvrijheid is groot door het gebrek aan eenduidig beleid.

3. **Stijgende kosten onderneming**

3.1. *Duurder personeel*

De toegenomen moeilijkheid van de dossiers vergt tevens een hogere kwaliteit van de kantoormedewerkers, bijvoorbeeld de assistent bewindvoerders, en stelt daarmee ook hogere eisen aan het opleidingsniveau. Gelijke tred daarmee houdt de stijgende salarislast voor het kantoor.

3.2. *Toegenomen activiteiten*

Inmiddels is het ook steeds meer praktijk geworden dat de saniet zich, zelfs bij een verhoor, laat bijstaan door een advocaat op basis van een toevoeging. Van de advocaat wordt verwacht dat hij alles uit de kast trekt teneinde de zaak in het voordeel van de saniet te beslechten. Nog daargelaten het feit dat deze advocaat zich middels deze ene zitting in veel gevallen verzekerd weet van een salaris dat de beloning van de bewindvoerder gedurende drie jaar schuldsanering benadert, vormt het verweer regelmatig aanleiding tot aangehouden zittingen en sommige rechtbanken gaan daar kwistig mee om. Indien de bewindvoerder al deze extra uren vergoed wenst te zien en een verzoek aan de rechter-commissaris richt om tot een extra salaristoekenning over te gaan, dan wordt dit niet zelden afgewezen. De bewindvoerder staat daarop met lege handen indien hij er niet voor kiest hierover in discussie te gaan met de rechter-commissaris. Dus wederom: opzitten en pootjes geven?

4. **Benoemingen**

4.1. *Sterke fluctuatie*

De laatste jaren ziet de bewindvoerder zich geplaatst voor een sterk fluctuerend aanbod in benoemingen. Dit maakt het exploiteren van een bewindvoerderskantoor een hoogst risicovolle bezigheid. Men hoeft geen bedrijfseconomie gestudeerd te hebben om te kunnen inzien dat sterk in hoeveelheid wisselende werkzaamheden opgevangen moeten worden met een evenredig sterk wisselend personeelsbestand. Tengevolge van onze arbeidswetgeving is de volatiliteit in bezetting echter onvoldoende, waardoor deze kostenpost niet snel is aan te passen. Zodra de opbrengst uit nieuwe benoemingen op enig moment daalt, ziet de bewindvoerder zich nog steeds geplaatst voor de "oude" salaris- en kostenlast en daardoor ebt het eerder behaalde positieve financiële resultaat weg als sneeuw voor de zon.

4.2. *Involed rechtbank*

Heel goed valt te verdedigen dat de daling van inkomsten tot het normale ondernemersrisico behoort. Daar valt zelfs nog in zekere mate mee te leven indien die daling wordt veroorzaakt door een (naar de mening van ondergetekende) volstrekt onvoldoende functionerend minnelijk traject, waardoor veel schuldenaren zelfs niet tot aan de poort van de rechtbank geraken. Anders wordt het echter indien deze daling wordt veroorzaakt door een gewijzigd beleid van de betreffende rechtbank waar het gaat over de verdeling van benoemingen of, erger nog, tot (tijdelijke) uitsluiting van benoemingen van een bewindvoerskantoor. Tegen dergelijke beslissingen valt niet zo bar veel te ondernemen en in enkele gevallen wordt zelfs niet met de bewindvoerder gecommuniceerd wat hiervan de reden is.

4.3. *Opties bewindvoerder*

Wat kan de bewindvoerder tegen deze (zoals het aanvoelt) schending van het rechtszekerheidsbeginsel doen? In de praktijk bitter weinig, zo blijkt. Rechtbanken mogen zich bij het vaststellen van de zogeheten curatorenlijst een grote mate van beleidsvrijheid voorbehouden. Dat heeft het Gerechtshof Den Haag in hoger beroep beslist in een kort geding dat twee curatoren en hun advocatenkantoor hadden aangespannen, nadat ze in november 2011 door de rechtbank van die lijst waren verwijderd. Een discussie met de rechtbank aangaan kan de verstandhouding bovendien nog verder verslechteren en daarmee een kans op herstel van de benoemingen voorgoed uitsluiten. Daarom wordt niet zelden gekozen voor een tactische houding en niet voor confronterend overleg met de rechtbank.

5 **Heldere afspraken maken discussie overbodig**

5.1. *Dilemma*

Gedurende de jaren dat ik bewindvoerder ben heb ik toch met enige regelmaat beslissingen van de rechter-commissaris en rechtbank voorbij zien komen waarvan ik de indruk had dat deze niet de meest juiste waren. Dergelijke beslissingen plaatsen de bewindvoerder voor een dilemma; het instellen van beroep vergt tijd (die wellicht beter in de behandeling van een dossier kan worden gestoken) en kan tevens aanleiding geven tot een discussie met de rechter-commissaris of de rechtbank. Enige tijd geleden merkte een Raadsheer van het Hof tegen mij op dat er zo weinig bewindvoerders in beroep komen tegen een beslissing van de rechtbank. Ik vond het geen verrassende mededeling omdat ik mij heel goed kan voorstellen dat je het als bewindvoerder niet gaarne tot een discussie met je broodheer laat komen.

5.2. *Rentabiliteit gebaat bij heldere afspraken over vergoeding*

Zoals ik al eerder heb aangevoerd, staat de rentabiliteit van de bewindvoerskantoren ernstig onder druk, dit onder andere door de fluctuaties in de benoemingen. Een belangrijke oorzaak ligt echter ook in het ontbreken van een heldere regeling omtrent aanvullend salaris. Het is overduidelijk dat zich situaties voordoen waarbij de bewindvoerder op goede gronden aanspraak zou kunnen maken op een extra vergoeding uit de boedel. De bewindvoerder bevindt zich echter niet in de positie die vergoeding af te dwingen. Het ontbreken van een heldere regeling weerhoudt de bewindvoerder ervan een verzoek tot extra salaris te doen. Bovendien gaat de bewindvoerder de discussie niet aan omdat hij zich heel goed realiseert dat er geen sprake is van "equality of arms". Dan is het dikwijls niet verstandig een dergelijke strijd aan te

gaan. Dat daarmee de inhoudelijke discussie rond het item 'extra salaris' niet is gediend is betreurenswaardig; rampzalig wordt het echter indien daarmee het voortbestaan van de bewindvoerder(skantoren) in gevaar komt. Naar mijn mening is inmiddels sprake van het laatste.

6. Conclusie

De bovenstaande constatering brengen mij tot de volgende overpeinzingen:

- Wordt het inmiddels niet hoog tijd dat de rechtbanken zich gaan beraden op de mogelijkheid tot het uit handen geven van de benoemingen en dit door een centraal orgaan te laten verrichten? Het komt mij voor dat daarin vele voordelen zijn gelegen. De rechtbank is daarmee bovendien van een tijdrovende werkzaamheid verlost en de vrijkomende tijd kan men ongetwijfeld heel goed besteden. Dit ook en vooral gezien de hoge werkdruk waarmee de rechtbanken de laatste jaren dienen om te gaan.

- Wordt het inmiddels niet even hoog tijd dat de rechter-commissaris zich niet langer als een boekhouder over de beloning van de bewindvoerder dient te buigen en de daarmee vrijkomende tijd kan besteden aan de controle van het dossier? Die beloning kan eenvoudig centraal worden aangestuurd middels een puntenbeloningssysteem of een vergoeding per eenheid.

- Wanneer een landelijk orgaan de benoemingen en beloningen structureert zal het stelsel van de Wsnp door deze wijzigingen aan waarde winnen en zal dit tevens tot een mondiger bewindvoerder leiden. Voor de bewindvoerder wordt namelijk een zekere 'vrijheid' gecreëerd waardoor deze zich minder afhankelijk van de rechter-commissaris of de rechtbank zal opstellen. Het uiteindelijke

resultaat zal een nog professioneler opererende bewindvoerder zijn, die in de positie verkeert een betere verdediging van alle belangen, inclusief die van de gezamenlijke schuldeisers, te realiseren.

** Cees van der Linden is bewindvoerder en voorzitter van de Beroepsvereniging Bewindvoerders Wsnp.*

De Beroepsvereniging Bewindvoerders WSNP, de BBW bestaat in december 10 jaar. Dat vieren wij!

Wij bedanken al onze leden voor hun bijdrage aan het succes van de vereniging! Inmiddels is de meerderheid van bewindvoerders al lid. Wij vertellen u graag waarom.

Ruim de helft van de bewindvoerders kiest er voor :

- ✓ € 375,- korting te krijgen op bijscholing (12 PE-punten) dankzij het BBW lidmaatschap. Zij verdienen het lidmaatschap direct terug!
- ✓ Invloed uit te oefenen op de toekomst van hun beroep, baan en beloning. De Raad voor Rechtsbijstand en het Ministerie van Veiligheid en Justitie vraagt om de mening van onze leden.
- ✓ Up-to-date te blijven door het laatste relevante vaknieuws te ontvangen en te netwerken met collega bewindvoerders op onze BBW-cafés.

BBW BEROEPSVERENIGING BEWINDVOERING WSNP	
3 STUDIEMIDDAGEN OSR, 12PE	
dag 1 Korting BBW-lid	-€ 125
dag 2 Korting BBW-lid	-€ 125
dag 3 Korting BBW-lid	-€ 125
LIDMAATSCHAP BBW € 270	
Korting BBW-lidmaatschap	-€ 375
UN VOORDEEL	€ 105

Vier het mee en word nu lid!

Word nu lid voor 270 euro tot eind 2014. Profiteer van bovenstaande voordelen, maar ook van alle extra's zoals korting op collectieve verzekeringen, bijvoorbeeld beroepsaansprakelijkheid. Kijk voor alle voordelen op onze website.

Wij nodigen iedereen die lid is of wordt uit om het jubileum met elkaar te vieren. Dit doen wij op 19 december in het Centraal Museum in Utrecht. Meld u aan via info@bbwsnp.nl en kijk op www.bbwsnp.nl

Tot 19 december?

32 - Vijftien jaar bewindvoerder Wsnp: levenslessen en levensvervulling

*Miriam van der Lee**

1. Inleiding

In september 2013 was het exact vijftien jaar geleden dat ik de opleiding tot bewindvoerder Wsnp met goed gevolg afrondde. Na enkele jaren in het onderwijs werkzaam te zijn geweest en een jaar als schuldhulpverlener te hebben gewerkt, werd ik door mijn toenmalige werkgever gevraagd of ik aan de eerste opleiding tot bewindvoerder Wsnp deel wilde nemen. Ik heb deze kans met beide handen aangegrepen en deze keuze heeft een grote invloed op mijn (professionele) leven gehad, waarbij een vaak terugkerend punt van zorg was hoe mijn persoonlijke beleving met betrekking tot de uitvoering afgestemd kon worden op de zakelijke, financiële kant en omgekeerd.

2. Persoonlijke beleving

Vijf jaar geleden stelde een collega in een artikel zich de vraag of bewindvoerder Wsnp, een vak of een roeping was. Ik kan deze vraag voor mezelf beantwoorden door aan te geven dat het voor mij een manier van leven is geworden. Het is een vak dat mij, in positieve zin, veel heeft gebracht. Het heeft mijn passie en ik kan mijn ei er in kwijt. Echter, ik heb ook moeilijke dingen door dit vak meegemaakt. Ook deze hebben invloed op mijn (persoonlijke) leven gehad, maar daar staat tegenover dat ik daardoor dingen heb mogen leren en me heb kunnen ontwikkelen. Het is dus een vak én een roeping tegelijk voor mij.

Mijn eerste benoeming kreeg ik op 11 januari 1999. Ik kan mij mijn eerste

“schuldenaar” en mijn eerste huisbezoek nog als de dag van gisteren herinneren. Helaas heeft deze persoon het in de schuldsaneringsregeling niet gered en heeft hij geen schone lei kunnen verdienen. Ik vraag me nu weleens af of hij hierin, in de huidige tijd, misschien wel geslaagd zou zijn.

Ik denk dat ik, in de loop der jaren, meer ben (kunnen) gaan kiezen voor een individuele benadering en beter in staat werd om extra sturing te bieden, zonder daarbij in de rol van hulpverlener te vervallen, mijn wettelijke taak en het zakelijke belang van mijn werkgever uit het oog te verliezen. Dat zorgde er ook voor dat ik buiten kantoortijd om, nog weleens met mijn zaken bezig was en nadacht over de beste oplossing voor een bepaald probleem. Hierover sparren met collega's, was en is voor mij altijd een welkome en belangrijke aanvulling.

De eerste jaren was ik, naast bewindvoerder Wsnp, nog werkzaam als schuldhulpverlener. Dit leidde tot de situatie dat ik soms, na een werkdag als schuldhulpverlener te hebben gewerkt, nog aan mijn bewindvoerdzaken “moest” beginnen. Hoewel de combinatie van deze twee verschillende rollen van de ene kant best een goede was, was ik toch blij toen ik door mijn toenmalige werkgever in 2001 in staat werd gesteld om me helemaal op het bewindvoerdzakenwerk te gaan richten.

Veel voldoening haalde ik uit die zaken waarbij schuldenaren, tegen de verdrukking in, toch een schone lei wisten te behalen. Soms denk ik nog met enige weemoed terug aan de niet-proforma eindsittingen die in 2001/2002 nog gehouden werden en waarbij schuldenaren me dankbaar omhelsden wanneer ze van de rechter vernamen dat ze de schone lei hadden verkregen.

Aan de andere kant gaf het soms ook een goed gevoel wanneer ik de rechter ervan kon

overtuigen dat een schuldenaar de schone lei echt niet had verdiend, al ben ik de laatste jaren wel wat milder geworden. Of wanneer ik simpelweg het gevoel had een zaak inhoudelijk heel goed te hebben kunnen afhandelen en de rechter “mee kreeg” in iets dat ik had uitgedacht en zo voor nieuwe jurisprudentie kon zorgen. Maar ook de frustratie wanneer het tegenovergestelde gebeurde.

In de beginjaren zette een huisbezoek mij nog weleens aan tot het nauwkeurig poetsen van mijn woning. Ik herinner mij een schuldenaar die mij voorstelde om tijdens een huisbezoek te gaan zitten, terwijl er nergens een stoel vrij was en er net een gangetje vrij was om te lopen. Of ik mocht plaatsnemen tussen de vuile was en de hondendrollen. Ik zou wel een boek kunnen schrijven over alle zaken die ik bij mijn beroepsuitoefening heb meegemaakt.

Moeilijk was en is het vaak om kinderen in een dergelijke situatie aan te treffen en dan de afweging te moeten maken om voor de kinderen extra hulpverlening in teenschakelen, wetende dat, wanneer hiertoe besloten werd, de ouders dit niet in dank zouden afnemen. Maar ook soms ervaren hoe moeilijk het is om de juiste hulpverlening te vinden.

Frappant is dat bepaalde zaken in de loop der tijd niet zoveel veranderd zijn. Het gebeurt nog altijd dat schuldenaren van mij, beroepsmatig, verwachtingen hebben die niet waargemaakt kunnen worden. En hoe goed er dan ook wordt uitgelegd wat wel en niet kan, dezelfde “verwijten” worden steeds weer opnieuw gemaakt. “Ze is maar een keer op huisbezoek geweest, ze reageert nooit op mijn vragen, ik stuur altijd alle informatie zelf op, ik solliciteer wel degelijk, maar ik kan geen baan vinden...ik ben al 48, wat verwacht u nou..”

Het bijwonen van zittingen geeft voor mij

een extra dimensie aan het vak, zeker wanneer een schuldenaar zich laat bijstaan door een advocaat. Immers, helaas gebeurt het vaak dat deze advocaat de “schuld” bij de bewindvoerder probeert te leggen. Het geeft een goed gevoel wanneer je dan kunt laten zien welke inspanning er is geleverd om een zaak goed op de rit te houden.

Naar mijn idee is het een gemiste kans wanneer een advocaat zijn verweer op de persoon van de bewindvoerder speelt en eigenlijk daarmee verzuimt om de schuldenaar in het goede spoor te trekken, goede uitzonderingen daar gelaten. De schuldenaar heeft immers belang bij het verkrijgen van de schone lei en kan daarbij geholpen worden door ook eens van de advocaat te horen hoe hij/zij zich zo kan verbeteren hierop, dat het behalen van een schone lei wel haalbaar is.

Wanneer ik voor mezelf spreek, is het mijn insteek om een schuldenaar optimaal de gelegenheid te bieden om die schone lei ook te behalen. Natuurlijk is het daarbij de kunst om een persoonlijke benadering zo objectief mogelijk uit te voeren. We mogen ons immers niet laten leiden door persoonlijke voorkeuren of irritaties. Maar wanneer je door een schuldenaar bedreigd wordt, dan blijft dit een grote impact houden, ook al beschik je dan over een ruime werkervaring.

Als ik aan derden vertel dat ik oorspronkelijk uit het onderwijs kom, krijg ik vaak de opmerking dat ik dan “wel een enorme ommezwaai heb gemaakt”. Toch kan ik veel vaardigheden die ik in mijn onderwijsloopbaan heb verkregen, kwijt in mijn huidige werk.

Voor mij was het dan ook de kers op de taart toen ik een lesonderdeel mocht verzorgen voor de opleiding voor bewindvoerders.

Wat ik wel jammer vind is, wanneer

collega's vastlopen in het vak. Uitoefening van dit vak vraagt veel verschillende vaardigheden, die in de (korte) opleiding moeilijk allemaal in voldoende mate aan te leren en te toetsen zijn. Ik wil hierbij de vergelijking maken met het behalen van een rijbewijs: je kunt autorijden maar in de praktijk leer je pas wat autorijden inhoudt. En in de praktijk wordt het pas duidelijk hoe stressvol ons vak kan zijn en hoe politiek je soms moet kunnen acteren.

In al die jaren heb ik enkele duizenden schuldsaneringszaken begeleid als bewindvoerder Wsnp. Toch was geen zaak hetzelfde en word ik nog altijd voor problemen gesteld die ik niet eerder heb meegemaakt. Dat houdt het vak voor mij inhoudelijk boeiend en uitdagend. Prettig daarbij is dat het voor een bewindvoerder Wsnp de laatste jaren mogelijk is om het werkgebied uit te breiden naar faillissementen en het minnelijke traject. Ook zakelijk gezien is dat een welkome en noodzakelijke aanvulling.

3. De zakelijke kant

Het blijft een spanningsveld om ons beroep financieel haalbaar te maken en te houden. Ik hoop van harte dat de rechterlijke macht daar aandacht voor heeft/krijgt en dat het nieuwe vergoedingensysteem hieraan in positieve zin gaat bijdragen. Het blijft een lastige kwestie dat er weinig controle is op de instroom en dat verzoeken om extra salaris toe te kennen soms zo moeizaam worden gehonoreerd. Voor wat betreft het laatste, zijn de verschillen tussen de verschillende rechtbanken vaak groot.

De winst die we met een goed beloningsysteem kunnen behalen is dat wij, bewindvoerders, beter in de gelegenheid worden gesteld om ons vak goed uit te oefenen, tijd kunnen steken in het bijvoorbeeld te gelde maken van bovenmatige inboedel en zo een hoger boedelactief bijeen kunnen brengen,

of domweg al onze werkzaamheden gewoon betaald kunnen krijgen. Ik denk dat het voor een buitenstaander niet altijd zichtbaar is hoeveel tijd en inspanning het ons kost om datgene uit te voeren wat de rechterlijke macht en de schuldeisers (en de schuldenaren) van ons verwachten. De lat wordt van de ene kant voor ons steeds hoger gelegd, maar dit vertaalt zich vaak niet in een hogere beloning.

Door mijn (voormalige) hoge caseload, ben ik in schuldenarenland en hulpverlenersland ook geen onbekend persoon. Dat heeft ook weleens in mijn nadeel gewerkt. Ook dat is een wat mindere kant van het vak en de consequentie van de marginale beloning en de daaruit voortvloeiende hoge caseload die nodig is om financieel quitte te spelen. Dan heb ik het nog niet over winstgevend zijn. Ook zorgt dit soms voor een strijdig zakelijk en inhoudelijk belang, waar een bewindvoerder tussen kan komen te zitten. Het valt niet altijd mee om tegelijk te kunnen voldoen aan de verwachtingen van de rechtbank, je werkgever, de schuldenaar, de hulpverlener en de schuldeiser (in willekeurige volgorde) en tegelijk je eigen waarden en normen niet uit het oog te verliezen. Maar, wanneer je daarin wel (enigszins) slaagt, geeft dat des te meer voldoening!

** Miriam van der Lee is bewindvoerder Wsnp en curator in faillissementen.*

33 - Nieuws in het kort

Nieuwe vergoedingssystematiek

De nieuwe systematiek voor vergoedingen van Wsnp-bewindvoerders is per 1 oktober jl. ingevoerd. In deze rubriek is hierover al eerder bericht. De wijziging houdt kort gezegd in dat het salaris van de Wsnp-bewindvoerder bestaat uit een 'looptijd onafhankelijk deel' (voorheen ook subsidie genaamd) en een 'looptijd afhankelijk deel' (het maandsalaris). De hoogte van dit looptijd onafhankelijke deel bedraagt minimaal € 1.033,- en maximaal € 2.746,- (twee schuldenaren in gemeenschap van goederen getrouwd met schulden die in belangrijke mate voortvloeien uit een beroep of bedrijf). Het looptijd afhankelijk deel van het salaris bedraagt € 51,00 (per persoon, ook als sprake is van twee samenwonende schuldenaren) of € 61,50 (bij twee personen ten aanzien van wie een algehele gemeenschap van goederen geldt) per maand.

De rechtbank berekent deze vergoeding en stelt deze aldus vast, tenzij het aanwezig boedelactief dit niet toelaat. Dit betekent dat het looptijd onafhankelijke deel (subsidie) uit de boedel wordt betaald (als deze dat toelaat). De kosten van een Wsnp stijgen met die bedragen. Indien de schuldenaar onvoldoende aan de boedel afdraagt, wordt het verschil tussen het aan de bewindvoerder toekomende salaris (dat wil zeggen het looptijd onafhankelijke deel plus het totaal van de 'maandsalarissen') en het door de rechtbank bepaalde bedrag voor salaris door de Raad voor Rechtsbijstand betaald. Dit totaalbedrag (wat ook het niet betaalde maandsalaris kan omvatten) wordt bewindvoerderssubsidie genoemd. De bewindvoerder heeft aldus de garantie dat hij altijd zijn gehele salaris betaald krijgt. De nieuwe vergoedingssystematiek geldt alleen voor schuldsaneringsregelingen na 1 oktober 2013. Zie verder Staatsblad 2013, nummer 308 of www.wsnprvr.org.

Klachtenregeling Bewindvoerder Wsnp II

Op 18 oktober 2013 is een nieuwe klachtenregeling gepubliceerd. Op grond van deze regeling kan over een Wsnp-bewindvoerder bij (de klachtencommissie van) de Raad voor Rechtsbijstand te 's-Hertogenbosch worden geklaagd mits eerst de klachtenprocedure bij de organisatie van de desbetreffende bewindvoerder is doorlopen. Deze procedure laat onverlet dat bij de rechtbank (rechter-commissaris) over een Wsnp-bewindvoerder kan worden geklaagd. Voor nadere details zie Staatscourant 29038 van 18 oktober 2013.

Schuldsanering (ex-)ondernemers

Onlangs is in de reeks Recht en Praktijk Insolventie van Kluwer een nieuw deel verschenen getiteld 'Schuldsanering (ex-)ondernemers'. Een zevental auteurs (onder redactie van Arnoud Noordam) belicht in dit boek de 'hoofdstations' van de Wsnp. Dit betreft de toelating tot de Wsnp, de termijn van de schuldsanering, de beëindiging en de schone lei. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan onderwerpen die met name van belang zijn voor (ex-)ondernemers zoals de VOF (vennootschap onder firma) en de Wsnp, bedrijfsvoortzetting, bedrijfsbeëindiging en fiscale aspecten van een akkoord met de schuldeisers. Verder komen aan bod het moratorium van art. 287b, de voorlopige voorziening van art. 287 lid 4 en de dwangregeling van art. 287a. Zie ook het boekenoverzicht op www.wsnp-periodiek.nl.

Daling instroom nieuwe Wsnp-zaken

Het aantal nieuwe schuldsaneringsregelingen ligt dit jaar aanzienlijk (peildatum 31 augustus 2013) lager dan in dezelfde periode in 2012. In de eerste 8 maanden van dit jaar werden 8.119 personen toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. In dezelfde periode in 2012 waren dit er 9.086. Bij de rechtbank Den Haag is de sterkste daling van de instroom genoteerd. Het is niet zo dat de instroom bij elke rechtbank daalt. Er zijn ook rechtbanken zoals Rechtbank Noord-Nederland en Rechtbank Limburg waar de instroom hoger is dan in 2012.

Monitor Wsnp 2013 (negende meting)

De Monitor Wsnp 2013 (negende meting over 2012) is op 22 oktober 2013 gepubliceerd. Ook deze monitor bevat weer een groot aantal cijfers en wetenswaardigheden omtrent de Wsnp. Bijzonder is dat in hoofdstuk 6 en 7 de uitkomsten van een onder rechters-commissarissen in insolventies gehouden enquête zijn vermeld. Dit betreft onder andere hun grondhouding ten aanzien van de toelating tot de Wsnp. Ook is gevraagd welke omstandigheden met name een rol (kunnen) spelen bij de beoordeling van de vraag of een verzoeker niet-ontvankelijk verklaard wordt in een Wsnp-verzoek. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op enkele actuele thema's zoals de positie van Zzp-ers in de Wsnp en de rechtschuld eigen woning. Interessant is voorts dat in 2012 in totaal 3.700 verzoeken op grond van art. 287 lid 4, 287a en 287b zijn gedaan. Voor de dwangakkoorden geldt dat het aantal verzoeken sinds 2008 een stijgende trend vertoont. In 2012 was het aantal ruim viermaal zo hoog als in 2008. Bij de verzoeken ex art. 287b (moratoria) was er voor het eerst sinds 2008 in 2011 een lichte daling te zien ten opzichte van 2010 (-3%). In 2012 is het aantal echter weer verder toegenomen tot 1.093, tweemaal zoveel als in 2008. Het aantal voorlopige voorzieningen liet in 2012 zowel een stijging zien ten opzichte van 2011 (+7%) als ten opzichte van 2008: bijna een verdrievoudiging.

Rechtsbijstand in het kader van de Wsnp

Het bureau Wsnp van de Raad voor de Rechtsbijstand te 's-Hertogenbosch heeft de afgelopen maanden onderzoek gedaan naar de praktijk van advocaten in het kader van Wsnp-gerelateerde procedures. Daarbij zijn onder andere dubieuze wervingsprocedures (eindzittingen met negatief schone-lei-advies) en mogelijk misbruik van de Wet op de rechtsbijstand bekeken. Met de orde van advocaten vindt overleg plaats om dubieuze (omstreden?) wervingspraktijken tegen te gaan. Daarnast wordt gewerkt aan een plan van aanpak om de kwaliteit van Wsnp-gerelateerde rechtsbijstand te bevorderen.

Erkenningsstop

Het bureau Wsnp van de Raad voor de Rechtsbijstand te 's-Hertogenbosch is voornemens de toetreding van nieuwe beïndvoerdersorganisaties enigszins te verruimen. Sinds 2006 is er een stop op deze toelating. Diverse rechtbanken hebben echter aangegeven bewindvoerders bij nieuwe organisaties te willen gaan benoemen, mede doordat het bestaande aanbod van bewindvoerders tekort schiet.

34 - Actuele rechtspraak kort

Publicaties in de periode van 14 juli 2013 tot en met 14 oktober 2013

1. Rb. Midden-Nederland 11 juli 2013, ECLI:2013:2765 (art. 287a Fw)

Echtelieden boden hun schuldeisers een prognoseakkoord aan om 36 maanden te sparen, waarna 9,4% aan de concurrente schuldeisers en 18,8% aan de fiscus uitgedeeld zou kunnen worden. Alle crediteuren stemden in behalve de fiscus. De man was in de periode 2003 – 2011 bestuurder/aandeelhouder van De Hypotheken Specialist BV. De fiscus twijfelt ernstig aan de ondernemerscapaciteiten van de man. Bij gebrek aan kennis kon de man geen correcte Vpb-aangifte doen; dit leidde tot een belastingschuld van € 48.267 na een eerdere voorlopige belastingteruggaaf. De rechtbank oordeelt dat het voorstel niet goed is gedocumenteerd en vraagt zich af of het voorstel het uiterst haalbare is. De rechtbank bekritiseert voorts dat er slechts één schuldenlijst is en dat geen onderscheid is gemaakt tussen schulden van de man en de vrouw. Voorts oordeelt de rechtbank dat de man en de vrouw niet te goeder trouw zijn ten aanzien van de belastingschuld: de man betitelde de teruggaaf als ‘steuntje in de rug’. Dan overweegt de rechtbank nog dat het belang van de overige, instemmende schuldeisers niet zodanig is geschaad dat de bevoorrechte fiscus het aanbod niet zou mogen weigeren. Afwijzing dwangakkoord.

2. Hof Arnhem-Leeuwarden 18 juli 2013, ECLI:2013:5271 (art. 288 1b Fw)

De Staat – in deze rechtsopvolger van stichtingen in liquidatie welke betrokken waren bij huisvesting en arbeidsvoorziening – vraagt het faillissement van de heer X aan. X heeft € 4 miljoen schuld, waarvan € 1 miljoen aan de Staat en € 400.000 aan de fiscus. X geniet nu een AOW-uitkering en is bestuurder van vastgoedfondsen. X verzoekt in februari 2013 toepassing van de schuldsaneringsregeling ter afwering van het faillissement. De rechtbank overweegt dat de schuld aan de Staat meer dan 5 jaar geleden is ontstaan, maar X had bij het aangaan van nieuwe financiële verplichtingen met deze oude schuld rekening moeten houden. X is bovendien de schikking met de Staat, tot betaling van € 1,25 miljoen in 5 termijnen, niet nagekomen. De rechtbank oordeelt dat X niet te goeder trouw is ten aanzien van de nieuwe verplichtingen. Hof Arnhem-Leeuwarden overweegt dat weliswaar een hoger beroepsprocedure aanhangig is inzake de schuld van X aan de Staat maar dat in rechtbankvonnissen uit 2008 en 2009 onbehoorlijk bestuur van X is vastgesteld. Vorderingen zijn (dus) minder dan 5 jaar geleden ontstaan, aldus oordeelt het hof. Voorts overweegt het hof: Zelfs als zou moeten worden aangenomen dat de schuld aan de Staat *langer* dan 5 jaar geleden is ontstaan, de aard van de schuld wijst op een zodanig gebrek aan goede trouw dat de schuld desalniettemin in de weg zou hebben gestaan aan sanering. Afwijzing Wsnp-verzoek.

3. Rb. Midden-Nederland 6 augustus 2013, ECLI: 2013:3262 (art. 287a Fw)

Verzoeker heeft acht concurrente schuldeisers en een preferente schuldeiser, een totale schuldenlast van bijna € 15.000, en biedt een prognoseakkoord aan met betaling van 10,9% respectievelijk 21,8%. Santander Consumer Finance met vorderingen van € 1.300 en € 8.500 weigert het aanbod. Santander beklagt zich erover dat het aanbod tussentijds is verlaagd van 12% naar 10,9% wegens een belastingschuld en voert aan dat de Wsnp meer waarborgen biedt dan het minnelijk traject. De rechtbank overweegt dat de uitkering bij toepassing van de schuldsaneringsregeling lager zal zijn wegens het griffierecht en het bewindvoerdersalaris. In de Wsnp zijn echter strenge eisen gesteld aan de sollicitatie-, informatie- en afdrachtplicht. De rechtbank concludeert dat het aangeboden,

minnelijk traject vergelijkbaar is met de Wsnp (36 maal de aflossingscapaciteit sparen) en dat de kosten lager zijn, maar dat Plangroep slechts een *ondersteunende* taak heeft, terwijl de Wsnp-bewindvoerder een *controleerende* taak heeft onder toezicht van de r-c. De rechtbank acht de 'kans groot' dat Wsnp-verplichtingen ertoe leiden dat de schuldenaar in de Wsnp werk vindt met toename van de afloscapaciteit. Santander kon in redelijkheid het akkoord weigeren; de rechtbank wijst het verzoek dwangakkoord af.

4. Hof Arnhem-Leeuwarden 8 augustus 2013, ECLI: 2013:5904 (art. 350 lid 3 onder d Fw)

Op 30 januari 2012 wordt de schuldsaneringsregeling uitgesproken ten aanzien van twee schuldenaren. Op 7 december 2012 worden zij beiden onder beschermingsbewind geplaatst. Op 16 mei 2013 wordt de Wsnp door de Rechtbank tussentijds beëindigd zonder verlening van schone lei, omdat schuldenaren niet voldaan hebben aan de informatieverplichting, de afdrachtverplichting en bovenmatige nieuwe schulden hebben gemaakt. Bovendien zijn er feiten en omstandigheden bekend geworden die op het tijdstip van de indiening van het verzoekschrift tot toelating reeds bestonden en die reden zouden zijn geweest het verzoek af te wijzen (art. 350 lid 3 aanhef en onder c, d en f Fw). In hoger beroep is het hof met de advocaat van schuldenaren van oordeel dat schuldenaren ongewild de dupe zijn geworden van de spoedeisende situatie ten tijde van het uitspreken van de Wsnp. Het hof meent dat zij ten tijde van de toelatingszitting niet tot de regeling toegelaten hadden moeten worden, omdat niet voldaan is aan de voorwaarden voor de toelating, te weten dat a) schuldenaren er 'klaar' voor moeten zijn, b) het succesvol afronden van de Wsnp en c) dat geen dreiging bestaat voor het na afronding terugvallen in oude fouten. Het hof concludeert dan dat er voor appellanten in de gegeven omstandigheden geen goede beslissing kan worden genomen. Immers, bij vernietiging van het vonnis van de rechtbank, loopt de schuldsaneringsregeling door, terwijl op voorhand voor alle betrokkenen duidelijk is dat de regeling dan gedoemd is te mislukken. Bij bekrachtiging van het vonnis is er voor appellanten de komende tien jaar geen mogelijkheid om een nieuw verzoek in te dienen. Het hof oordeelt dan dat de schuldenaren de verplichtingen niet naar behoren zijn nagekomen en dat die tekortkoming zo ernstig is, dat de schuldsaneringsregeling beëindigd dient te worden op grond art. 350 lid 3 onder d Fw (laten ontstaan nieuwe schulden). Hierbij tekent het hof aan dat de redenen hiervan *niet* aan appellanten zijn toe te rekenen.

5. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 augustus 2013, ECLI:2013:6140 (art. 352 Fw)

Toepassing schuldsanering op alleenstaande moeder met drie kinderen uitgesproken in 2009. Na een eerder verzoek van de bewindvoerder tot tussentijdse beëindiging is de saniet een laatste kans gegeven. In juli 2012 heeft Rb. Utrecht de saneringstermijn verlengd met negen maanden om de (aanvullende) sollicitatieplicht na te komen: zij had twee functies voor totaal 30 uur per week en diende nog voor 6 uur per week te solliciteren. In mei 2013 beëindigde Rb. Midden-Nederland de sanering wegens een boedelachterstand van ruim € 3.300 en niet-nakoming van de aanvullende sollicitatieplicht (slechts gedurende een maand had saniet gesolliciteerd). Na de zitting betaalde saniet alsnog de boedelachterstand af met behulp van een gift van haar ouders. Het hof oordeelde dat de schone lei niet meer op grond van de eerdere boedelachterstand onthouden kon worden. Ook over het verzuim van de inspanningsplicht oordeelde het hof mild: *Hoewel deze tekortkoming aan [appellante] valt toe te rekenen, is het hof van oordeel dat in het licht van de huidige arbeidsmarkt en het feit dat [appellante] er met betrekking tot de opvoeding en verzorging van de drie kinderen alleen voor staat en daarbij te maken heeft met ernstige problemen met betrekking tot een risicogedrag vertonende*

zoon en een getraumatiseerde dochter, deze tekortkoming van dusdanig geringe betekenis is, dat deze bij de beoordeling of aan [appellante] al dan niet de schone lei kan worden verleend, buiten beschouwing dient te blijven.’ Schone lei toegekend in hoger beroep.

6. Rb. Midden-Nederland 21 augustus 2013, ECLI:2013:3538

Verzoekers hebben van 2001 tot 2004 in de schuldsaneringsregeling gezeten. De sanering eindigde zonder schone lei. Op eigen verzoek zijn verzoekers failliet verklaard in april 2012, welk faillissement –na een tevergeefs omzettingsverzoek– werd opgeheven in oktober 2012 wegens de toestand van de boedel (gebrek aan baten). In 2013 vragen zij opnieuw hun faillissement aan met als doel (opnieuw) via een omzettingsverzoek in de saneringsregeling te komen. Verzoekers stellen dat zij in 2012 een mislukt minnelijk traject hebben doorlopen. Verzoekers beklagen zich erover dat de faillissementscurator en de schuldhulpverlener onvoldoende hebben gedaan om hun financiële problemen snel op te lossen. De rechtbank stelt vast dat verzoekers voldoen aan de vereisten om op eigen aangifte failliet verklaard te worden nu zij verkeren in een toestand waarin zij opgehouden hebben te betalen. De rechtbank oordeelt echter dat sprake is van misbruik van bevoegdheid in de zin van art. 3:13 BW. Het belang van verzoekers om zonder het (opnieuw) doorlopen van een minnelijk traject een Wsnp-verzoek in te dienen, is niet het belang dat een faillissement dient. Het feit dat zij nu nog geen Wsnp-verzoek kunnen doen, nu de tienjaarstermijn nog niet is verstreken, rechtvaardigt geen uitzondering; ook als er geen eerdere sanering was geweest (2001-2004) zou het faillissementsverzoek zijn afgewezen, aldus (geparafraseerd) de rechtbank. In geval een nieuw op te starten minnelijk traject mislukt, zal een nieuw Wsnp-verzoek ná 9 juni 2014 behandeld kunnen worden (na verloop van de wachttermijn van tien jaar). De rechtbank verwijst naar HR 28 juni 2013 ECLI:2013:48 (samengevat in de Rechtspraakrubriek van *WP* 2013/03, p. 29; zie in gelijke zin Rb. Midden-Nederland 31 juli 2013, ECLI:2013:3118).

7. Rb. Midden-Nederland 27 augustus 2013, ECLI: 2013:3537 (art. 287b Fw)

Verzoeker vraagt om een moratorium teneinde ontruiming door Ymere te voorkomen. Ymere voert aan dat verzoeker schulden heeft die niet te goeder trouw zijn ontstaan (CJIB en fraudevordering gemeente). Ymere gaat niet akkoord met een minnelijke regeling en zal zich ook verzetten tegen een dwangakkoord. De huurschuld ontstond direct na aanvang van de verhuur en een betalingsregeling is niet nageleefd, bovendien heeft verzoeker een deurwaarder bedreigd. Het minnelijk traject is verzorgd door Zuidweg & Partners. De rechtbank oordeelt dat het onvoldoende is dat de gemeente de schuldbemiddelaar inschakelt en betaalt. Uit het dossier dient te blijken dat de gemeente de uitvoering geheel voor haar inhoudelijke verantwoording neemt en zich daarop laat aanspreken. Om processuele redenen laat de rechtbank dit punt rusten en gaat verder met een belangenafweging. Nu Ymere niet meewerkt, kan een regeling alleen tot stand komen via een dwangakkoord. De rechtbank verwijst naar HR 14 december 2012, LJN BY0966 waarin is overwogen dat toewijsbaarheid van een Wsnp-verzoek géén voorwaarde is voor toewijsbaarheid van een dwangakkoord, maar overweegt toch dat goede trouw een rol kan spelen bij de beoordeling van een verzoek om een dwangakkoord. De rechtbank acht verzoeker niet te goeder trouw en de kans op een minnelijke regeling of een dwangakkoord nihil en wijst het gevraagde moratorium af. Voor het geval verzoeker het Wsnp-verzoek handhaaft, wordt Zuidweg & Partners in de gelegenheid gesteld aan te tonen dat het minnelijk traject voldoet aan de eisen gesteld in de Faillissementswet.

8. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 2 september 2013 ECLI:2013:6413 (art. 350 Fw)

Op 16 januari 2012 wordt de Wsnp uitgesproken ten aanzien van schuldenares. Op 3 juni 2013 wordt de Wsnp door de rechtbank tussentijds beëindigd, zonder verlening van de schone lei, op grond van art. 350 lid 3 onder f wegens een fraudeschuld. Bij besluit van 25 maart 2013 heeft het UWV een bedrag van ruim € 12.000,- teruggevorderd omdat appellante, kort gezegd, niet aan het UWV heeft doorgegeven dat zij vanaf 14 september 2009 gedeeltelijk werkzaam is geweest en om die reden vanaf die datum tot en met 23 mei 2010 een te hoge WW-uitkering heeft ontvangen. Ter terechtzitting bij de rechtbank is gebleken dat appellante geen bewaarschrift heeft ingediend tegen het terugvorderingsbesluit van het UWV. Onder verwijzing naar het arrest van de HR van 17 juni 2011 (ECLI:2011:BQ709), overweegt het hof, dat hoewel het UWV de daardoor ontstane terugbetalingsverplichting pas bij besluit van 25 maart 2013 formeel heeft vastgesteld, de schuld al bestond op het moment dat de rechtbank bij vonnis van 16 januari 2012 de Wsnp uitsprak. Daarnaast heeft appellante noch in haar verzoekschrift noch tijdens de toelatingszitting melding gemaakt van haar schuld aan het UWV wegens teveel ontvangen WW-uitkering. Indien de rechtbank ten tijde van de beslissing op het Wsnp-verzoek op de hoogte zou zijn geweest van een uit een terugvorderingsbesluit voortvloeiende schuld wegens teveel ontvangen WW-uitkering, dan zou de rechtbank dat verzoek overeenkomstig artikel 288 lid 1 Fw hebben afgewezen. Hoger beroep tegen de tussentijdse beëindiging afgewezen.

9. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 5 september 2013, ECLI:2013:6552 (art. 15b Fw)

Ter afwending van zijn faillissement vraagt schuldenaar de schuldsanering aan. De rechtbank geeft schuldenaar een termijn waarin hij de ontbrekende gegevens dient aan te vullen. De rechtbank wijst tot tweemaal toe het Wsnp-verzoek af omdat schuldenaar niet binnen de gestelde termijn de gegevens heeft overgelegd. Van de laatste afwijzing gaat schuldenaar in hoger beroep waarna schuldenaar tijdens de behandeling ter zitting het hoger beroep intrekt. Vervolgens dient schuldenaar voor de derde maal een Wsnp-verzoek in bij de rechtbank. De rechtbank verklaart appellant niet-ontvankelijk. Kort daarna wordt appellant failliet verklaard. Tegen de laatste niet-ontvankelijkheidsverklaring van de rechtbank gaat verzoeker in hoger beroep. Het hof stelt vast dat verzoeker niet in hoger beroep is gegaan tegen het faillissement en het faillissement daarmee dus onherroepelijk is geworden. In geval een faillissement eenmaal is uitgesproken dan rest een gefailleerde die alsnog wil worden toegelaten tot de Wsnp nog slechts de mogelijkheid om via de weg van art. 15b Fw omzetting van het faillissement te verzoeken (HR 29 januari 2010, ECLI:2010:BK4947 en HR 18 februari 2000, ECLI:2000:AA4878). Het hoger beroep van appellant tegen het vonnis van de rechtbank kan er dus niet toe leiden dat op hem alsnog de Wsnp van toepassing wordt verklaard. Appellant heeft ter gelegenheid van de behandeling in hoger beroep verzocht om zijn Wsnp-verzoek aan te merken als een verzoek tot omzetting ex art. 15b Fw. Een dergelijk verzoek kan volgens het Hof niet voor het eerst in hoger beroep worden gedaan. Een omzettingsverzoek dient te worden ingediend bij de rechtbank waarbij het verzoek tot faillietverklaring werd ingediend (art. 15b lid 2 Fw). Hoger beroep faalt derhalve.

10. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 12 september 2013, ECLI:2013:6699 (art. 48 Wck; art. 287a en 288 lid 2b Fw)

Het verzoek tot het opleggen van een dwangakkoord en het subsidiaire Wsnp-verzoek is namens verzoeker ingediend door Solventium BV. De rechtbank wees beide verzoeken af op de grond dat Solventium geen instelling is als bedoeld in art. 48 lid 1 Wck/art. 288 lid 2 onder b Fw. Onder verwijzing naar het arrest van de HR van 14 december 2012, ECLI:2012: BY0969, oordeelde het hof anders, namelijk dat het bepaalde in artikel 288 lid 2 sub b Fw niet rechtstreeks ook geldt voor een verzoek dwangakkoord (art. 287a Fw). Wel dient bij het 287a-verzoek een volledig schuldsaneringsverzoek te zijn gevoegd en dient onder meer te worden onderzocht of het schuldregelingsvoorstel door een onafhankelijke en deskundige partij is getoetst, of het voorstel goed en betrouwbaar is gedocumenteerd en of voldoende duidelijk is gemaakt dat het aanbod het uiterste is waartoe de schuldenaar financieel in staat moet worden geacht. Naar het oordeel van het hof is aan deze voorwaarden voldaan, daarbij overwegend dat het minnelijk traject met medewerking van de gemeente is uitgevoerd volgens de NVVK gedragscode en de NEN8048-2A procedure voor schuldhulpverlening. Het hof wijst het verzoek dwangakkoord toe.

11. HR 13 september 2013, ECLI:2013:699 (art. 15b en 15c Fw)

Verzoekers zijn in september 2010 failliet verklaard. Zij vragen omzetting van het faillissement in toepassing van de schuldsaneringsregeling (art. 15b Fw). Rb. Den Haag wees het verzoek toe en bepaalde de duur van de sanering op drie jaar. De rechtbank overwoog dat verzoekers een zeer forse schuldenlast hadden met name door de hypothecaire restschulden. Met de afdrachtplicht van € 2.000 per maand kunnen de schuldenaren binnen drie jaar een groot deel van de schuldenlast voldoen. Ondanks het feit dat de schuldenaren sinds 1 januari 2011 aan de boedel hebben afgedragen [tijdens het faillissement, *red.*] conform de Recofa-richtlijnen, verkortte de rechtbank de saneringstermijn niet. De schuldenaren stelden beroep in tegen de duur van drie jaar. Hof Den Haag oordeelde dat, gezien het bepaalde in art. 15c Fw, geen beroep openstond. Omdat de schuldenaren zich beriepen op schending van een fundamenteel rechtsbeginsel –kennelijk om het appelverbod te passeren– overwoog het hof voorts dat de rechtbank de discretionaire bevoegdheid om de duur van de sanering te verkorten op een juiste wijze had toegepast. Verzoekers stelden cassatieberoep in. De HR oordeelt, anders dan het hof, dat de uitsluiting van rechtsmiddelen (hoger beroep) in art. 15c Fw uitsluitend betrekking heeft op de opheffing van het faillissement onder het gelijktijdig uitspreken van de toepassing van de schuldsaneringsregeling (de *omzettingsbeslissing*). Het appelverbod ziet niet op de beslissing van de rechtbank over de *looptijd* van de sanering. Deze beslissing over de looptijd ‘wordt beheerst door Titel III van de Faillissementswet’, aldus de HR [de HR geeft overigens niet precies aan welk *wetsartikel* in deze appelmogelijkheid voorziet, *red.*].

12. Rb. Den Haag 23 september 2013, ECLI:2013:12202 (art. 28 Wahv)

Schuldenaar is eigenaar van een auto. Bij wijze van dwangmiddel heeft het CJIB op grond van art. 28b Wahv (Wet Mulder) de auto op 25 april 2013 buiten gebruik gesteld, wegens een aantal openstaande boetes ter hoogte van ruim € 4.000,-. Op 3 juni 2013 wordt de schuldsaneringsregeling uitgesproken. Op 27 juni 2013 dient het CJIB de openstaande boetes in bij de bewindvoerder. De bewindvoerder heeft het CJIB verzocht de buitengebruikstelling van de auto te beëindigen en de auto terug te geven. Op 20 augustus 2013 heeft het CJIB aan de bewindvoerder bericht dat de Staat de auto onder zich houdt op grond van het retentierecht ex art. 29 Wahv jo art. 3 lid 1 van

het 'Besluit buitengebruikstelling voertuigen' in verband met de vordering op de schuldenaar ter zake van de kosten van overbrenging van de auto naar de bewaarder en de aan de bewaring verbonden kosten van in totaal € 729,69. Daarbij is de bewindvoerder in de gelegenheid gesteld om de auto in de boedel terug te brengen door uiterlijk op 27 augustus 2013 over te gaan tot betaling van dat bedrag. De bewindvoerder spant een kort geding aan en stelt dat op grond van art. 301 lid 2 Fw de buitengebruikstelling van de auto van rechtswege is komen te vervallen als gevolg van de toelating van schuldenaar tot de schuldsaneringsregeling. Volgens de bewindvoerder komt de Staat geen beroep toe op een retentierecht en houdt de Staat de auto dus zonder recht of titel onder zich. De Staat zou daarom niet gerechtigd zijn om tot verkoop van de auto over te gaan. De voorzieningenrechter stelt de Staat in het gelijk. De buitengebruikstelling eindigde al door verloop van termijnen vóórdat de Wsnp werd uitgesproken. Ingevolge art. 3 lid 1 van het Besluit kon de schuldenaar vanaf dat moment aanspraak maken op teruggave van de auto, mits hij de bewaringskosten zou voldoen. Dat heeft de schuldenaar niet gedaan. Bovendien volgt uit de Nota van Toelichting bij het Besluit dat art. 3 lid 1 een retentierecht inhoudt voor wat betreft de voldoening van de bewaringskosten. Dat recht gaat niet verloren door het uitspreken van de Wsnp. Voorts stelt de rechter dat de Staat gerechtigd is om over te gaan tot verkoop van de auto op grond van art. 29 lid 3 Wvha. De bewindvoerder heeft immers niet binnen twaalf weken na de aanvang van de buitengebruikstelling de auto afgehaald onder betaling van de bewaringskosten.

13. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 3 oktober 2013, ECLI:2013:7355 (art. 350 lid 3 onder f Fw)

Op 20 december 2012 wordt de Wsnp uitgesproken ten aanzien van appellanten. Op 30 juli 2013 beëindigt de rechtbank de Wsnp tussentijds en zijn appellanten failliet verklaard omdat vast is komen te staan dat appellanten tijdens het minnelijk traject en ook nadat zij het Wsnp-verzoek hadden ondertekend, forse bedragen, in totaal ruim € 4.800 van hun rekening bij de Stadsbank hebben opgenomen. Als die niet-saneringsgezinde houding ten tijde van de behandeling van de schuldsaneringsregeling bekend zou zijn geweest, zouden de verzoeken zijn afgewezen, aldus de rechtbank. Appellanten voeren in hoger beroep aan dat zij niet hadden geweten dat het niet was toegestaan om geld uit het zogenaamde reserveringspotje bij de Stadsbank op te nemen. Zij hadden van de Stadsbank toestemming om de reserveringen naar vrij inzicht te besteden. Zij zijn nooit op de risico's geweest. Zij hebben het geld in hoofdzaak besteed aan aankopen in verband met de geboorte van hun tweeling in 2011. Zij zijn bereid om het opgenomen bedrag terug te betalen en willen eventueel een verlenging van de termijn van de Wsnp. Het Hof oordeelt dat de Wsnp terecht tussentijds beëindigd is omdat de schuldenaren het bedrag van € 4.800 niet ten goede hebben laten komen aan de schuldeisers maar aan andere zaken; zij hebben in zoverre hun schuldeisers niet te goeder trouw onbetaald gelaten. Zij hebben daarmee ook onvoldoende vertrouwen gegeven dat zij de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen naar behoren zouden nakomen en dat zij zich voldoende zouden inspannen om zoveel mogelijk baten voor de boedel te verwerven. Daarnaast oordeelt het Hof dat er geen aanleiding is de Wsnp te verlengen om appellanten op die wijze de kans te bieden alsnog het bedrag van ruim € 4.800 terug te betalen. Laatstgenoemd bedrag moet betaald worden uit het vtlb; appellanten hebben niet nader uitgelegd hoe dat moet worden vorm gegeven. Het hoger beroep tegen de tussentijdse beëindiging faalt derhalve.

14. HR 4 oktober 2013, ECLI:2013:860 (art. 287a Fw)

Verzoekster verzocht de rechtbank, primair, om Obvion te bevelen in te stemmen met de door haar aangeboden schuldregeling (art. 287a lid 1 Fw). Subsidiair heeft zij verzocht te worden toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling (Wsnp-verzoek van art. 284 Fw). De rechtbank heeft het primaire verzoek toegewezen. In hoger beroep heeft het hof het primaire 287a-verzoek alsnog afgewezen en het subsidiaire Wsnp-verzoek toegewezen. Verzoekster heeft vervolgens cassatieberoep ingesteld tegen de afwijzing van het dwangakkoord. De HR beslist dat tegen de afwijzing van dit 287a-verzoek geen rechtsmiddel openstaat [nu immers het subsidiaire Wsnp-verzoek is toegewezen, *red.*], zodat verzoekster in haar beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard. De HR verwijst naar zijn eerdere uitspraak HR 14 december 2012, ECLI:2012:BY0966, *NJ* 2013/43, rov. 3.6.5; zie over dat arrest de bijdrage 'Beoordeling dwangakkoord losgekoppeld van beoordeling saneringsverzoek' van Arnoud Noordam in *WP* 2013/01, p. 16 e.v. met o.a. een schematisch overzicht van de beroepsmogelijkheden bij samenloop van (beroep tegen) verzoeken ex art.284 en 287a Fw.

Vacature Wsnp bewindvoerder

Het gaat goed met het in Pijnacker gevestigde Noordzij Bewindvoerders (WSNP). Noordzij Bewindvoerders is een zustermaatschappij van Noordzij Financieel Adviseurs (Accountancy, Belastingen en Advies). Juist omdat Noordzij Bewindvoerders samen met Noordzij Financieel Adviseurs een relatief klein (8pers.) kantoor is, is het mogelijk om op een adequate en inhoudelijke manier je dossiers te behandelen. Daarbij wordt er niet alleen naar de juridische afhandeling gekeken maar ook de fiscale kant zal aan bod komen. Op dit moment zijn wij werkzaam voor de rechtbanken Den Haag, Rotterdam en Midden-Nederland. Om in de toegenomen werkzaamheden bovengenoemde benadering te kunnen waarborgen zijn wij per direct op zoek naar een geschikte uitbreiding van ons team.

Bewindvoerder (WSNP) M/V (minimaal 32 uur)

Heb jij een afgeronde opleiding Bewindvoerder WSNP en minimaal 2 tot 3 jaar ervaring als Bewindvoerder (WSNP), word je actief benoemd door de rechtbank (zoals hierboven genoemd en-of aangrenzende rechtbanken) en kan je aantonen dat je benoemd zult blijven na de overstap, heb jij een groot analytische vermogen en ben je een teamplayer? Dan zijn wij opzoek naar jou!

Werkzaamheden:

- Zelfstandig afhandelen van de administratie, inhoudelijke en procesbewaking in een WSNP dossier.
- In een team ondersteuning bieden bij de behandeling van de dossiers van collega bewindvoerders in inhoudelijke en procesmatige zin.
- Zelfstandig voeren en bijwonen van besprekingen, correspondentie en telefoongesprekken met sanieten, schuldeisers en andere betrokkenen.
- Vastleggen en monitoren van afspraken.
- Zelfstandig uitvoeren van huisbezoeken en zittingen.
- Opstellen van openbare- en financiële verslagen.
- Het beheren van de boedelrekeningen via banksystemen en de boedeladministratie.

Functie-eisen:

Afgeronde Bewindvoerder WSNP opleiding, plus aantoonbare werkervaring van minimaal twee jaar in dit vakgebied. Ruime computervaardigheden op het gebied van Office. Communicatief zeer sterk en een zeer goede beheersing van de Nederlandse taal in woord en geschrift.

Jouw persoonlijke eigenschappen:

- Zeer analytisch
- Goede oordeelvorming
- Zeer planmatig in werk
- Snelheid van begrip in onverwachte situaties (juridisch en sociaal)
- Inlevingsvermogen
- Flexibel
- Resultaatgericht
- Stevig in je schoenen staan Arbeidsvoorwaarden

Een veelzijdige en afwisselende functie in een dynamische werkomgeving, waarin een informele werksfeer, collegialiteit en flexibiliteit centraal staat. Je maakt kennis met zeer afwisselende dossiers. Je krijgt een passend salaris gebaseerd op opleidingsniveau en werkervaring.

Geïnteresseerd en herkennen andere jou in het bovengenoemde profiel?

Stuur uitsluitend per E-mail een sollicitatiebrief met CV naar: info@noordzij-wsnp.nl

Voor inlichtingen over deze vacature kan je contact opnemen met Michiel Noordzij,

Telefoon: 015-3614631.

Let op! Als je niet voldoende aantoonbare ervaring hebt binnen de WSNP zullen wij jouw sollicitatie niet in behandeling nemen.

Verschijning:	4x per jaar
Uitgave van:	Stichting Kennisoverdracht Wsnp gevestigd te Amsterdam Handelsregisternr. 34390126
Redactie:	Mr. B.J. Engberts, rechter Mr. dr. A.J. Noordam, advocaat Mr. M. van Bommel, advocaat Dhr. G. Benedictus, bewindvoerder Mr. Th. A. Pouw, raadsheer- plaatsvervanger en docent handels- en ondernemingsrecht
Redactiemedewerker:	Mw. E.F.C. Timmermans
Adviseurs:	Prof. mr. B. Wessels Dhr. A. van Eijnsden
Redactiesecretariaat:	Wsnp Periodiek Postbus 5018 5800 GA Venray E-mail: redactie@wsnp-periodiek.nl
Abonnementen:	E-mail: abonnee@wsnp-periodiek.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteurs, redactieleden en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden. Alle rechten voorbehouden. © Stichting Kennisoverdracht Wsnp.

Abonnementsprijs € 53,- per jaar (€ 60,- per 1 januari 2014), inclusief BTW.

Abonnementen worden aangegaan voor de periode van minimaal één jaar. Het abonnement kan alleen schriftelijk (of per e-mail) bij het redactiesecretariaat worden opgezegd tegen het einde van het kalenderjaar met inachtneming van een opzeggingstermijn van minimaal twee maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Abonneegegevens worden door de uitgever niet aan derden verstrekt.

Druk: JP Offset, Duiven

© Auteursrechten voorbehouden.